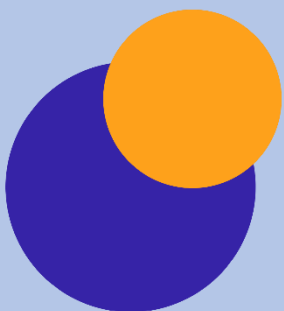

Rapport fra arbeidsgruppen for forbedring av læringsmiljøet ved Det juridiske fakultet i Oslo

Avgitt januar 2025

Innhold

1 Bakgrunn	4
1.1 Bakgrunn for opprettelse av arbeidsgruppen	4
1.2 Arbeidsgruppens mandat.....	4
1.3 Arbeidsgruppens sammensetning	5
1.4 Arbeidsgruppens kunnskapsgrunnlag.....	6
1.5 Ulike perspektiver på læringsmiljø	7
2 Læringsmiljøundersøkelsen 2023	8
2.1 Overordnet om undersøkelsen	8
2.2 Hovedfunn fra undersøkelsen.....	10
2.3 Oppfølgingspunkter fra undersøkelsen	12
3 Studiestart.....	12
3.1 Studiestartuken ved master i rettsvitenskap	12
3.2 Studiestartuken på IKRS.....	15
3.3 Studiestartuken ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet.....	15
3.3. Arbeidsgruppens innspill til studiestartuken ved Det juridiske fakultet.....	16
4 Faglige tiltak på første studieår.....	18
4.1 Innledning	18
4.2 Justering av eksamensordning på første studieår	19
4.3 Skrivelab og skriveverksted.....	20
4.3 Kollokvieveilederordningen	21
4.4 Arbeidsgruppens innspill til faglige tiltak på første studieår	22
5 Faglige tiltak på de andre studieårene.....	23
5.1 Innledning	23
5.2 Skrivelab og skriveverksted.....	23
5.3 Kollokviementorordningen	23
5.4 Muntlig deltakelse og interaktiv læring	25
5.5 Overganger i studiet.....	28
5.6 Arbeidsgruppens innspill til faglige tiltak på de andre studieårene	29
6 Fysisk læringsmiljø	29
6.1 Domus Juridica	29
6.2 Tiltak for å bedre det fysiske læringsmiljøet.....	29
6.3. Masterlesesal	30

7 Sosiale møteplasser	31
7.1 Miljømessige og fysiske møteplasser.....	31
7.2. Miljømessige møteplasser	32
7.3 Sosiale møteplasser for studieprogrammer	33
8 Karakterpress og eksamensangst	35
9 Arbeidsgruppens oppsummering og forslag til tiltak.....	37
9.1 Vurdering av gjennomførte tiltak initiert av arbeidsgruppen fra 2022	37
9.2 Forslag til nye tiltak og tiltak under planlegging	40
9.3 En vedvarende modell for arbeid med læringsmiljø	44

1 Bakgrunn

1.1 Bakgrunn for opprettelse av arbeidsgruppen

Våren 2022 nedsatte studiedekanen og CELL en arbeidsgruppe, heretter “arbeidsgruppen fra 2022”, som skulle kartlegge gjennomførte tiltak for forbedring av læringsmiljøet, samt foreslå nye tiltak for å forbedre læringsmiljøet ved Det juridiske fakultet på UiO. Dette resulterte blant annet i en omfattende spørreundersøkelse høsten 2023. På bakgrunn av svarene fra undersøkelsen ble det laget en rapport som ble lansert våren 2024.¹

For å følge opp rapporten, nedsatte studiedekanen og CELL våren 2024 en ny arbeidsgruppe, “arbeidsgruppen fra 2024”, som basert på rapporten skulle kartlegge gjennomførte tiltak for forbedring av læringsmiljøet, samt foreslå nye tiltak for å forbedre læringsmiljøet ved Det juridiske fakultet på UiO.

1.2 Arbeidsgruppens mandat

Innholdet i arbeidsgruppens mandat kan oppsummeres slik:

- vurdere tiltak som ble implementert på vegne av opprinnelig gruppe, i perioden april 2022 til desember 2023
- ta stilling til funn og anbefalinger i endelig rapport fra læringsmiljøundersøkelsen 2023;
- vurdere de konkrete tiltakene på Det juridiske fakultet, som fram til våren 2024, er gjennomført for å bedre det fysiske og psykososiale læringsmiljøet – særlig fjerning av karakter på første semester, opprettelse av skrivelab, økning av fysiske plasser til gruppearbeid og masterskriving og ny vurderingsform i sivilprosess. Hvis mulig, også se på eventuell effekt av slike tiltak;
- diskutere tiltak som har vært gjennomført andre steder, både på og utenfor UiO – som forskning viser effekt av; og
- komme med forslag om hvordan Det juridiske fakultetet kan sikre en vedvarende modell for arbeid med læringsmiljø, inkludert hva behovet er, hvordan modellen integreres i fakultets kvalitetsarbeid med utdanning, hvilke personer og aktører som bør inkluderes og hvordan det evalueres og følges opp i fremtiden,
- rapportere sitt forslag til PMR.

¹ Læringsmiljøundersøkelsen 2023, <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>.

- Arbeidsgruppens kartlegging skal rette seg mot tiltak både i og utenfor fakultetets undervisning, herunder hvordan undervisningen påvirker studentenes samarbeidskultur.

Det er ønskelig at arbeidsgruppen innhenter studentperspektiver om læringsmiljøet. Det er videre ønskelig at arbeidsgruppen vurderer de utfordringene som er tilknyttet læringsmiljøet, og foretar et skille mellom pandemirelaterte utfordringer av forbigående art og utfordringer tilknyttet fakultetets kultur med behov for konkrete tiltak som bidrar til endring. CELL skal støtte administrasjonen av arbeidsgruppen.

1.3 Arbeidsgruppens sammensetning

Både mandat for og sammensetning av arbeidsgruppen ble vedtatt oppnevnt av PMR i februar 2024, og arbeidsgruppen fikk følgende medlemmer:

- Maria Astrup Hjort (leder), Studiedekan
- Sondre Østensen-Landvik (leder), studentsenterleder, CELL, frem til juni 2024
- Nasjida Noorestany, studentrepresentant fra forskningsprosjektet Sense of Belonging, CELL
- Thea Toft, JSU
- Gunnar Stokke Kjeldsen, studentrepresentant i fakultetsstyret, frem til mai 2024, erstattet av Silje Duus
- Tone Fredsvik Gregers, KURT, MatNat og leder UiOs pedagogiske akademi
- Fredrik Løken, Juridisk bibliotek, frem til desember 2024, erstattet av Mira Sofie Stokke ved ferdigstillingen av rapporten
- Alexander Schmidt Aarrestad, Seksjon for studiekvalitet
- Solveig Laugerud, IKRS
- Katrine Kjærheim Fredwall, IfP
- Helene Aalborg Christiansen, LINK
- Karoline Stensvik, Seksjonsleder, CELL, administrativt ansvarlig for gruppen frem til juni 2024. Hun ble delvis erstattet av Junaid Mumtaz Khan høsten 2024.

Arbeidsgruppen kunne supplere seg selv ved frafall.

Arbeidsgruppen har hatt syv møter i tillegg til et koordinerende møte mellom arbeidsgruppens leder og CELL.

1.4 Arbeidsgruppens kunnskapsgrunnlag

Det viktigste grunnlaget for arbeidsgruppen har vært læringsmiljøundersøkelsen fra 2023, som blir beskrevet nærmere nedenfor. Arbeidsgruppen har også mottatt innspill fra Juridisk studentutvalg (JSU). JSU får daglig inn henvendelser fra studenter knyttet til læringsmiljøet og er dermed nærmest til å fremme synspunkter på vegne av studentene. I tillegg har JSU foretatt en kvalitativ undersøkelse i form av en kort intervjurunde knyttet til overganger i jusstudiet. Dette beskrives nærmere i pkt. 5.4. Både resultatet av intervjurunden og en sammenfatning av henvendelser er videreformidlet til arbeidsgruppen.

Som en del av kunnskapsgrunnlaget har arbeidsgruppen også fått presentasjoner fra henholdsvis Tone Fredsvik Gregers, leder for Kompetansesenter for undervisning i realfag og teknologi (KURT), om studiestart ved MatNat, og Alexander Schmidt Aarrestad, studiestartkoordinator og seniorrådgiver ved Juridisk fakultet, om studiestart ved juridisk fakultet.

Høsten 2023, nesten samtidig som gjennomføringen av CELLS læringsmiljøundersøkelse, ble Kandidatundersøkelsen gjennomført på UiO.² Kandidatundersøkelsen ble sendt ut til alle som hadde fullført bachelor-, master- eller profesjonsutdanning, praktisk-pedagogisk utdanning eller ph.d.-utdanning ved UiO i perioden fra og med høsten 2018 til og med våren 2023. Formålet med undersøkelsen var “å få et godt kunnskapsgrunnlag om overgangen fra studier til jobb, hvordan våre kandidater vurderer arbeidslivsrelevansen av sine studier og øvrige aktiviteter de har deltatt igjennom studietiden”, se rapporten side 4. Undersøkelsen har med andre ord en annet nedslagsfelt enn CELLS læringsmiljøundersøkelse og responsen baserer seg på erfaringer lenger tilbake i tid. Det er imidlertid spørsmål i Kandidatundersøkelsen som kan kobles til spørsmål om læringsmiljøet og svarprosenten er langt høyere enn for læringsmiljøundersøkelsen (44 % fra Det juridiske fakultet). Det er derfor nyttig å trekke veksler på denne undersøkelsen i samspill med læringsmiljøundersøkelsen.

I 2024 gjennomførte fakultetet en periodisk evaluering av studieprogrammet master i rettsvitenskap. Denne evalueringen gjennomføres hvert sjette år, og basert på en intern skriftlig evaluering og samtaler med en rekke ulike representanter fra fakultetet foretok et eksternt panel en evaluering av programmet. Panelet behandlet en rekke ulike spørsmål, deriblant spørsmål om læringsmiljø. Dette utenfra-blikket har vært nyttig for arbeidsgruppen i skrivingen av denne rapporten.

² <https://www.uio.no/om/tall-og-fakta/kandidatundersokelsen/kandidatundersokelsen-2023.pdf>.

I forbindelse med arbeidet i arbeidsgruppen av 2024 har studiedekanen også benyttet anledningen til å bringe spørsmålet om læringsmiljø opp for Arbeidslivspanelet, et uavhengig organ med representanter fra arbeidslivet som fakultetet med jevne mellomrom konsulterer. Læringsmiljøundersøkelsen ble presentert for panelet og panelet kom med synspunkter på gjennomstrømning, læringsmiljø, karakterpress og betydningen av praktisk erfaring ved søknader på stillinger. Også disse synspunktene fungerer som utenfra-blikk på fakultetets arbeid med læringsmiljøet.

1.5 Ulike perspektiver på læringsmiljø

Etter universitet- og høyskoleloven § 10-1 har universiteter og høyskoler en forpliktelse til å “sørge for at læringsmiljøet på institusjonen er forsvarlig ut fra en samlet vurdering av hensynet til studentenes helse, sikkerhet og velferd”, og arbeidet med læringsmiljøet “skal dokumenteres og inngå i institusjonens interne system for kvalitetssikring”. Selv om fakultetet har et overordnet ansvar for læringsmiljøet, kan ikke fakultetets ledelse sikre dette alene. Både vitenskapelig og administrativt ansatte, biblioteket og ikke minst studentene selv må mobiliseres i arbeidet med å forbedre læringsmiljøet. Dette er et kollektivt ansvar som alle må ha eierskap til, og alle har et ansvar for å fremme et positivt læringsmiljø. Samtidig må vi sikre at disse gruppene støttes gjennom ledelse, målrettet styring og koordinering fra fakultetet. Dette bidrar til å unngå at arbeidet reduseres til sporadiske og usystematiske tiltak utført av engasjerte enkeltpersoner uten helhetlig planlegging.

Vi må også erkjenne at læringsmiljøet vårt i noen grad vil formes av den eksisterende undervisningskulturen. Dette krever at vi som fakultet sammen definerer hva slags kultur vi ønsker å bygge og fremme. Slik skaper vi en plattform for kontinuerlig dialog om hvordan vi best kan fremme en ønsket undervisningskultur, som videre bidrar til et godt læringsmiljø. Ved å tilrettelegge for samtaler og diskusjoner rundt både læringsmiljø og undervisningskultur, sørger vi for at alle drar i samme retning og jobber sammen for fakultetets beste.

Selv om læringsmiljø er et komplekst og sammensatt fenomen, har arbeidsgruppen forsøkt å diskutere hva som kjennetegner et godt læringsmiljø. Arbeidsgruppen mener at et godt læringsmiljø kjennetegnes ved et trygt, aktivt og inspirerende miljø hvor studentene føler seg sett og verdsatt. Når studenten opplever respekt og anerkjennelse, bidrar dette til en opplevelse av tilhørighet.

I universitets- og høyskoleloven § 10-1 (2) defineres læringsmiljøet som “de forholdene som virker inn på studentenes muligheter til å tilegne seg kunnskap, og som er av betydning for studentenes fysiske og psykososiale helse. I læringsmiljøet inngår fysiske, digitale, organisatoriske, pedagogiske og psykososiale forhold.” Definisjonen viser at temaet læringsmiljø er sammensatt og kan sees fra mange perspektiver.

Enheten for intern revisjon (EIR) ved Universitetet i Oslo gjorde for eksempel en undersøkelse i 2024 der de så særskilt på det psykososiale læringsmiljøet.³

Arbeidsgruppen valgt å ta utgangspunkt i to perspektiver, det *faglige* og det *sosiale*. Denne dikotomien benyttes også i læringsmiljøundersøkelsen fra 2023, og sammenfallende terminologi gjør det enklere å knytte fremstillingen til undersøkelsens oppfølgingspunkter.

Det *faglige* perspektivet handler om at det kan gjøres faglige tiltak for å hjelpe studentene gjennom studiet. Slike faglige tiltak kan legge til rette for samhandling mellom studenter og bidra til at studentene i større grad senker skuldrene i møtet med eksamen. De faglige tiltakene kan dermed også påvirke studentenes læringsmiljø. Dette behandles i kapittel 4 og 5, der arbeidsgruppen ser særskilt på henholdsvis tiltak på første studieår og deretter på faglige tiltak på tvers av studieår.

Det *sosiale* perspektivet handler om det sosiale miljøet blant studentene og hvordan fakultetet best mulig kan legge til rette for et godt sosialt miljø. Dette beskrives nærmere i kapittel 6 og 7, der vi beskriver både de fysiske omgivelsene studentene befinner seg i og de sosiale møteplassene som kan bidra til bedre læring og en følelse av tilhørighet til fakultetet.

I kapittel 8 ser arbeidsgruppen nærmere på karakterpress og eksamensangst, en situasjon som kan påvirkes både av det faglige og det sosiale læringsmiljøet.

2 Læringsmiljøundersøkelsen 2023

2.1 Overordnet om undersøkelsen

Det finnes begrenset kunnskap om læringsmiljøet ved juridisk fakultet. Jevnlige undersøkelser som SHoT⁴ og Studiebarometeret⁵ har som regel lav svarprosent fra studenter ved juridisk fakultet i Oslo og resultatene kan derfor ikke tillegges noen særlig vekt. Ofte er svarprosenten så lav at resultatene heller ikke kan vises av hensyn til anonymisering.⁶

³ <https://www.uio.no/om/organisasjon/utvalg/utdanningskomiteen/moter/2025/mote-nr-1/endelig-revisjonsrapport-psykososialt-leringsmiljo.pdf>. I undersøkelsen ble det gjennomført intervjuer med viserektor for utdanning, ansatte i Studieavdelingen i fellesadministrasjonen og ansatte på fakultetsnivå ved alle fakulteter. EIR valgte videre ut fire institutter – Matematisk institutt (MN), Økonomisk institutt (SV), Institutt for arkeologi, konservering og historie (HF) og institutt for pedagogikk (UV), og innhentet informasjon fra ansatte ved disse instituttene. Derfor er det lite å hente for Det juridiske fakultet, annet enn at det vises til vår læringsmiljøundersøkelse fra 2023, se rapporten s. 9.

⁴ Se <https://studenthelse.no/>

⁵ Se <https://www.studiebarometeret.no/no/>.

⁶ Se https://www.studiebarometeret.no/no/student/studieprogram/1110_jfm5-rv/tidsserie.

Ved oppstart av arbeidet for den første arbeidsgruppen i 2022 meldte det seg et tydelig behov for et datagrunnlag å arbeide ut fra for å vite hvordan det stod til med læringsmiljøet ved fakultetet. Sett bort fra de periodiske undersøkelsene nevnt ovenfor, var den forrige sammenlignbare undersøkelsen om studiemiljøet på Det juridiske fakultet fra 1995, foretatt av Karen Jensen fra Pedagogisk forskningsinstitutt, UiO. Undersøkelsen resulterte i rapporten “Studiemiljø og kunnskapsutvikling: en undersøkelse av studiemiljøet på Det juridiske fakultet ved Universitet i Oslo”. Spørreskjemaet i undersøkelsen ble kun sendt ut til studenter på tredje og fjerde studieår høsten 1994, og hadde en svarprosent på 72,80 prosent. Med nesten 30 år siden forrige store undersøkelse var det på høy tid med en kartlegging av studenters læringsmiljø.

Undersøkelsen, kalt “Sense of Belonging”, ble gjennomført høsten 2023 av CELL og resultatene ble lansert i form av en rapport i mars 2024.⁷ Svarprosenten endte på ca. 24 %. Det ble gjort et omfattende arbeid for å promotere undersøkelsen.⁸ Studentene fikk informasjon pr. e-post, på plakater, flyers og på stand, det ble lagt ut informasjon på fakultetets nettsider, på informasjonsskjermer på fakultetet, flere av studentforeningene videreformidlet informasjon og i samarbeid med fakultetet gikk CELL bredt ut i sosiale medier. De som svarte, kunne også vinne universalkort. Totalt var det 624 studenter som svarte. Det er likevel en svakhet ved undersøkelsen at om lag 76 % av studentene ikke deltok.

Det er ulik svarprosent fra de ulike studieprogrammene på fakultetet. Særlig master i kriminologi utmerker seg med en svarprosent på 43,75 % – markant høyere enn de andre studieprogrammene. Størrelsen på studieprogrammene gjør likevel at det er studentene på master i rettsvitenskap som sammenlagt får de førende synspunktene. Av 622 tellende svar, er 499 av dem fra master i rettsvitenskap.⁹ De ulike studieprogrammene har sine særpreg, og det samme gjelder læringsmiljøutfordringer. I og med at svarene ikke er brutt ned på de ulike studieprogrammene, treffer ikke nødvendigvis resultatene i læringsmiljøundersøkelsen like godt for de små studieprogrammene. På Institutt for kriminologi og retts sosiologi (IKRS) er tilbakemeldingen på rapporten at de ikke kjenner seg igjen i resultatene, og funnene fra undersøkelsen må leses med utgangspunkt i at dette først og fremst

⁷ Læringsmiljøundersøkelsen 2023, <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>.

⁸ Se fullstendig beskrivelse i <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf> s. 11.

⁹ <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf> s. 14.

gjelder studenter på master i rettsvitenskap. Læringsmiljøet på IKRS blir kommentert fortløpende i rapportens pkt. 5-8.

2.2 Hovedfunn fra undersøkelsen

Rapporten samler funnene fra undersøkelsen i syv punkter:¹⁰

- Samhandling med lærere og læringsdesign
- Fysisk læringsmiljø
- Mestring og personlig relevans
- Tilhørighet og relaterte opplevelser
- Sosialt miljø og konkurransekultur
- Karakterpress
- Eksamensstress

Rapporten viser at samhandling med lærere stort sett er positiv. Lærerne bruker tid på å svare studenter og skape et trygt miljø og oppmuntre til deltagelse – her er det et klart flertall av studentene (72-85 %) som er positive.¹¹

Når det gjelder det fysiske læringsmiljøet gir respondentene tydelig uttrykk for et ønske om mer plass til å kunne spise i kantinen og kollokvare sammen i flere grupperom, og at samarbeidsplasser også kan være bord/stoler i stedet for sofaer. Videre kommer det til uttrykk at det er et veldig homogent og sterilt miljø, og man ønsker mer planter, flere farger og en varmere atmosfære i bygget. Svarene peker også på akustiske problemer i rommene som bidrar til ubehag, og på utfordringer med luft og ventilasjon. Det sistnevnte er en kjent sak ettersom ventilasjon og oppvarming av bygget prioriteres innenfor såkalt kjernearbeidstid. Svarene gjenspeiler at grupperommene og andre lesesaler har vært utfordrende å oppholde seg i grunnet et lite tilfredsstillende inneklima utover ettermiddagene og kveldene samt i helgene. Det pekes videre på et behov for flere plasser med stasjonære PC-er i tillegg til mer strømuttak. Tilbakemeldingene knyttet til det fysiske læringsmiljøet relaterer seg til Domus Juridica, et nybygg som stod ferdig i slutten av 2019 og som følge av pandemien ikke ble tatt ordentlig i bruk av studentene før i 2021.

¹⁰ Læringsmiljøundersøkelsen 2023, <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 16.

¹¹ Læringsmiljøundersøkelsen 2023, <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 16.

Studentene er rimelig samstemt om den personlige relevansen av studiet.¹² 90 % av studentene mente de kunne følge temaer som interesserte dem. På spørsmål om sin mestringfølelse svarte 71 % at de hadde gode leseferdigheter, 70 % at de hadde skriveferdigheter, 85 % at de hadde samarbeidsferdigheter og 59 % at de hadde gode muntlige ferdigheter, mens bare 28 % at de hadde gode forskningsferdigheter.¹³ I alle svarene er det en markant forskjell mellom kvinnelige og mannlig studenter.

På spørsmål om tilhørighet, viser undersøkelsen at 80 % mente at de følte seg aksepterte, 69 % at deres bidrag var verdsatt av medstudenter og henholdsvis 77 og 68 % at de ikke var ekskludert eller følte seg ubetydelige. Når det gjelder sterkere opplevelse av tilhørighet, svarte 63 % av studentene at de følte seg verdsatt, 62 % at de ikke var ensomme, og 52 % at de var komfortable med muntlig deltagelse i undervisningen.¹⁴ Teamet bak læringsmiljøundersøkelsen tolker dette som at en betydelig andel studenter opplever grunnleggende tilhørighet på fakultetet, men at de ikke føler seg aktivt inkludert eller verdsatt og tør ikke delta på en merkbar måte.

Når det gjelder sosialt miljø og konkurransekultur, viser undersøkelsen at 60 % ofte møter medstudenter utenfor fakultetet, og 48 % svarte at de ofte deltar på arrangementer organisert av studentforeninger.¹⁵ Likevel svarte 50 % at de følte det var en usunn konkurranse blant medstudentene. Denne konkurransesituasjonen kan henge sammen med spørsmålet om karakterpress. 80 % av studentene svarte at de opplevde et karakterpress, og på spørsmål om hvor dette karakterpresset kom fra, svarte 76 % at det kom fra dem selv, 71 % at det kom fra potensielle arbeidsgivere og 60 % at det kom fra medstudenter.¹⁶ Halvparten av studentene oppga at karakterpresset bidro til læring, mens den andre halvparten mente at stress gjør det vanskelig for dem å lære.¹⁷ 71 % av studentene gruer seg til eksamen og 30 % av studentene blir så nervøse at de under eksamen ikke klarer å huske ting de har lært.¹⁸

¹² Merk her at dette først og fremst gjelder master i rettsvitenskap. Se pkt. 9.2 for en nærmere drøftelse av forskjellen på studieprogrammene.

¹³ Læringsundersøkelsen, <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 20.

¹⁴ Læringsmiljøundersøkelsen 2023, <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 22.

¹⁵ Læringsmiljøundersøkelsen 2023, <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 24.

¹⁶ Læringsmiljøundersøkelsen 2023, <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 26 og 67.

¹⁷ Læringsmiljøundersøkelsen 2023, <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 26.

¹⁸ Læringsmiljøundersøkelsen 2023, <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 27.

Sammenlignet med SHoT-undersøkelsen, kan det se ut som studenter ved juridisk fakultet har større grad av eksamensangst enn andre studenter.¹⁹

2.3 Oppfølgingspunkter fra undersøkelsen

Teamet fra læringsmiljøundersøkelsen peker på seks punkter som fakultetet bør se nærmere på i sitt arbeid med læringsmiljø:²⁰

1. Å skape flere plasser for faglig og sosialt samarbeid og bevissthet rundt viktigheten av inkludering.
2. Oppfordre til bedre og mer inkludering av studenter i sosialt liv på fakultetet
3. Økt følelse av relevans av studiet og et mer aktivt samarbeid i undervisnings- og vurderingsformer.
4. Å skape et trygt miljø for muntlig deltagelse
5. Samarbeid med arbeidsgivere og medstudenter om bedre og realistisk formidling av karakterforventing.
6. Tiltak for å hjelpe studenter til å håndtere negativt stress og eksamensangst

Disse punktene vil bli behandlet fortløpende i det følgende.

3 Studiestart

3.1 Studiestartuken ved master i rettsvitenskap

Studiestartuken er en formativ uke for studentene. Uken danner førsteinntrykket for de nye studentene i møtet med Det juridiske fakultet i Oslo. Programmet for uken er tettpakket med både faglige og sosiale arrangementer, og programpostene er nøye vurdert. Gjennom foredrag får studentene et første innblikk i studietilværelsen og mulighetene på studiet, samtidig som de også får anledning til å løfte blikket og se hvilke jobbmuligheter som finnes ved endt studium. Det er god oppslutning om studiestartuken på master i rettsvitenskap.

¹⁹ Læringsmiljøundersøkelsen 2023, <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 27.

²⁰ Læringsmiljøundersøkelsen 2023, <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 28.

Program for studiestart høsten 2024

Mandag

11:00
Velkomstmøte i Gamle
Festsal

12:00
Lunsj i Universitetshagen

15:00
Velkomstsereoni på
Universitetsplassen

21:00
Velkomstfest på Lawo

Tirsdag

10:30
Innføring i UiOs digitale
tjenester (Aud. 1)

11:15
Livet som jusstudent
(Aud. 1)

18:00
"Hybel til hybel" & fest på
Frokostkjelleren

Onsdag

10:15
Orienteringsmøte om 1.
studieår
(Aud. 1)

11:15
Jussens helter (Aud.1)

12:30
Foredrag om rettshjelp
(Aud 1)

19:00
Båttur i Oslofjorden

Torsdag

10:15
"Livet som advokat" (Aud. 1)

11:15
Hva blir du som jurist?
(Aud 1)

12:00
Institusjonsbesøk

17:00
Runden (Lawo) og fest på
Frokostkjelleren

Fredag

11:15
God start (Aud. 1)

13:00
Hyttetur til Hoppeseter
alternativt
"Kampen om Oslo"

21:00
Fest på Frokostkjelleren i
regi av Congregatio Forensis
og ELSA

Lørdag

18:00
Hagefest i
Universitetshagen
Detaljert program

Dersom du har praktiske spørsmål rundt studiet kan du kontakte infosenteret på telefon 22 85 95 00. For spørsmål rundt studiestartsopplegget kan du kontakte faddersjen Malin Heian på 47 96 73 74.

Allerede første dag deles studentene inn i faddergrupper ledet av eldre studenter, og fadderne introduserer de nye studentene for både de fysiske omgivelsene på fakultet, for studiet og for alle studentaktivitetene utenom studiene. I faddergruppene møter studentene også sine første medstudenter. I evaluering våren 2024 svarte 89,4 % av studentene at de en måneds tid etter studiestartuken fremdeles hadde kontakt med faddergruppen sin.

Avviklingen av studiestartuken på master i rettsvitenskap skiller seg fra hvordan de andre studieprogrammene på fakultetet og resten av Blindern gjennomfører studiestartuken. Forskjellen ligger i fakultetets samarbeid med Juristforeningen, en av de store studentforeningene ved Det juridiske fakultet, mens det på de andre fakultetene er studentansatte faddersjefer. En annen forskjell er at det store flertallet av studentforeningene ved Det juridiske fakultet, herunder Juristforeningen, har sponsoravtaler med forretningsjuridiske advokatfirmaer. Modellen fakultetet har for studiestart er en

samarbeidsmodell. På JUS ansettes ikke en faddersjef. Clubstyret, en av undergruppene i Juristforeningen, er arrangør for de sosiale arrangementene som inngår i det offisielle studiestartprogrammet, mot at fakultetet har innflytelse på innhold. Studiestartkoordinator for Det juridiske fakultet påpeker at dersom fakultetet går ut av samarbeidet og sørger for å i større grad følge et lignende opplegg som på Blindern, vil Clubstyret eller andre studentorganisasjoner organisere arrangementer i studiestartuken uten påvirkning eller i dialog med fakultetet. Derfor er det bedre at Clubstyret står som arrangør og at fakultetet har påvirkning på innholdet. Denne modellen fungerer godt, og arbeidsgruppen ser ikke grunn til å endre noe som fungerer.

Det har tidligere vært tilbakemeldinger på at det er mye karrierefokus i løpet av studiestartuken. Før 2020 hadde private firmaer en del mer innpass i studiestart enn i dag. De nye studentene dro blant annet på besøk til ulike advokatfirma som del av et arrangement som het «bedriftsbesøk». I tillegg besøkte de en offentlig organisasjon. Opplegget er nå omdøpt «institusjonsbesøk», og fokuset er å besøke sentrale rettslige institusjoner i samfunnet. Besøkene til private aktører er fjernet, og møtet med de private aktørene spares til Arbeidslivsdagene på vårsemesteret og Karrieredagene på høstsemesteret. I tillegg er det verdt å nevne at sponsoravtalene studentforeningene har med forretningsjuridiske advokatfirmaer muliggjør at studentforeningene kan tilby et stort og bredt utvalg av sosiale og faglige arrangementer. Samtidig må det også nevnes at når studentene blir eksponert for profilering av et fåtall av advokatfirmaer over tid, kan det ikke utelukkes at det gir studentene et skjevt og snevert bilde av karrieremulighetene etter endt studie. I den periodiske evalueringen av masterstudiet i rettsvitenskap som ble avlevert i sent høsten 2024, ble det også påpekt at det finnes gode argumenter for å regulere hvilke aktører som får tilgang til å promotere seg selv på fakultetets områder, og at særlig de nyeste studentene bør skjermes fra denne type promotering.²¹

Det eneste innslaget fra en privat aktør i studiestartuken i dag er at Wikborg Rein holder et forhåndsgodkjent generelt foredrag om hvordan det er å jobbe som advokat. Utover dette er ikke studentene i direkte kontakt med noen private bedrifter. Clubstyret, underforeningen til Juristforeningen som arrangerer studiestart sammen med fakultetet, har fortsatt noen sponsoravtaler ifb. uken. Dette består i all hovedsak av at det deles ut noe materiell med logoer på til de nye studentene (armbånd, tote-bags og t-skjorter). Fakultetet må imidlertid godkjenne innholdet i disse avtalene, for å sikre kontroll med hvordan studentene eksponeres.

²¹ Periodisk evaluering av masterprogrammet i rettsvitenskap, Universitetet i Oslo, s. 14. Evalueringen ligger som vedlegg til sak 8/7/2024, behandlet i PMR 6. desember 2024.

Siden våren 2024 har det blitt arrangert et foredrag om hvordan det er å være student i Oslo for tilreisende utvekslingsstudenter i Master i rettsvitenskap. Foredraget tar sikte på å gi utvekslingsstudentene en praktisk innføring blant annet i UiOs digitale tjenester, kildeføring og undervisningsformen ved Det juridiske fakultet, samt hvordan arbeide i kollokvier. Som et supplement til studiestartsuken er formålet med foredraget å være et startpunkt for videre sosial samhandling. Foredraget er i utviklingsfasen og endringsforslag og tilbakemeldinger blir innarbeidet hvert semester.

3.2 Studiestartuken på IKRS

Studentene på IKRS har også en studiestartuke, og høsten 2024 ble studentene for første gang tatt imot med en velkomstsereemoni i Gamle festsal i Domus Academica, på samme måte som jusstudentene. Tilbakemeldingene på denne åpningen har vært positiv.

Etter velkomstsereemonien deles studentene i ulike faddergrupper, og det er ett opplegg for studentene på bachelor- og årsstudium i kriminologi, og et annet opplegg for masterstudentene. I begge opplegg er det både faglige og sosiale arrangementer. Blant de faglige arrangementene høsten 2024 kan nevnes introduksjon til KRIM1100, debatt om samtykkelov og seksuallovbrudd, og presentasjon av aktuelle prosjekter og forskningsområder. Det ble også arrangert arbeidsgiverbesøk til blant annet Røde Kors og Statistisk sentralbyrå. Av sosiale arrangementer kan nevnes leker i parken, rebus, bowling, vorspiel og fest og Escape Room. Studentene virker å være fornøyde med studiestartuken.²²

3.3 Studiestartuken ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet

Som følge av Tone Fredsvik Gregers deltakelse i arbeidsgruppen har arbeidsgruppen fått innblikk i hvordan Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet (MatNat) ved Universitetet i Oslo gjennomfører sin velkomst av nye studenter. Dette har gitt arbeidsgruppen et nyttig sammenligningsgrunnlag for studiestart ved juridisk fakultet.

Ved MatNat starter arbeidet med læringsmiljø med studiestarten. Det skapes en sterk kobling mellom studenter og ansatte i planleggingen av studiestart. MatNat har gått vekk fra å ha en fadderuke, og over til å fokusere på *Studie* og *Start*. Fakultetet har også et eget budsjett for studiestarten, og ingen eksterne aktører er inne. Instituttene ved fakultetet er godt representerte gjennom hver sin individuelle fadderkoordinator, som ansettes av instituttene. Fadderkoordinatorene er engasjerte studenter med sterk tilhørighet til studieprogrammet sitt. Dette faddernetverket ledes av en faddersjef, som er ansatt

²² <https://www-int.uio.no/for-ansatte/enhetssider/jus/ikrs/studentnytt/2024/september.html>.

av fakultetet og lønnes i en 15 % stilling med lønnstrinn 40 (konsulent). Nettverket er på plass 1. februar, og møtes annenhver uke.

Hovedaktiviteten i studiestartuken ved MatNat er et to-dagers programseminar på Sundvollen. Fokuset for samlingen er at studentene skal bli kjent med hverandre, studieprogrammet sitt og fakultetet, og å skape samhold. Alle nye studenter blir automatisk meldt opp til seminaret, og må aktivt melde seg av dersom de ikke ønsker å delta. Noen av temaene som tas opp på seminaret er hvordan man kan lykkes som student, hva det betyr å lære, og hvorfor fakultetet ønsker at studentene skal være aktive i undervisningen. Studentene gjennomfører også en personlighetstest, og arbeidet med denne setter i gang refleksjoner rundt samarbeid og inkludering av ulike typer personligheter i læringsarbeidet. Læring innebærer et ansvar for læring, både egen og andres læring.

I tillegg til seminaret har MatNat også hatt en satsning kalt «ForVei» (Forebyggende veiledning) siden 2013. ForVei er et tilbud om en personlig, forberedende veiledningssamtale for alle studenter ved MatNat-fakultetet. Tema for samtalen er livet som student ved UiO. Her kan studentene ta opp det de har på hjertet, enten det er positive erfaringer eller ulike utfordringer de kjenner på som student. Alle studenter på andre semester får invitasjon til samtale. I motsetning til samtalene med studieveiledere har ForVei i større grad en menneskelig dimensjon.

MatNat satser også systematisk på pedagogisk kompetanseheving av sine undervisere.

Kompetansesenter for undervisning i realfag og teknologi (KURT) legger til rette for seminarer og workshops der ansatte møtes og deler erfaringer. KURT tilbyr pedagogisk veiledning av ansatte, utvikler nettbaserte ressurser og samarbeider tett med LINK, spesielt mot 50t prosjektet/utviklingsprosjektet der ansatte i KURT medveileder deltakere i sitt utviklingsprosjekt.

Det er viktig å merke seg at MatNat har arbeidet med disse tiltakene i over ti år. Fakultetet har hatt en systematisk og intensjonell satsing på å skape et godt læringsmiljø for sine studenter. Dette viser seg i at fakultetet har øremerket midler fra UiO sentralt til å jobbe med studiekvalitet.

3.3. Arbeidsgruppens innspill til studiestartuken ved Det juridiske fakultet

Det juridiske fakultet har ikke de samme økonomiske rammebetingelser som MatNat når det kommer til studiestartuken. Arbeidsgruppen er ikke i tvil om hvilken positiv effekt et todagers programseminar på Sundvollen kan ha for ferske studenter, men det er økonomisk sett ikke realistisk for juridisk fakultet å innføre et slikt opplegg. Som vi vil komme tilbake til i kapittel 7, har arbeidsgruppen imidlertid latt seg inspirere av MatNat til å foreslå andre tiltak.

Til tross for andre rammebetingelser er evalueringene fra studiestartuken ved Det juridiske fakultet jevnt over svært gode. I en evaluering fra våren 2024 svarte 95 % av respondentene at de hadde deltatt på studiestart uka og 85 % var svært fornøyd, fornøyd eller stort sett fornøyd.

Hvor fornøyd er du studiestartsuken totalt sett?

Antall svar: 87

Svar	Antall	% av svar	
1 Svært misfornøyd	0	0%	0%
2 Misfornøyd	1	1.1%	1.1%
3 Litt misfornøyd	2	2.3%	2.3%
4 Det var helt greit	10	11.5%	11.5%
5 Stort sett fornøyd	17	19.5%	19.5%
6 Fornøyd	22	25.3%	25.3%
7 Svært fornøyd	35	40.2%	40.2%

Fadderordningen får også svært gode tilbakemeldinger. I spørreundersøkelsen fra våren 2024 der 95 % svarer at de har deltatt på studiestartuken, svarer også 95% at de er fornøyde med fadderne sine. Av tilbakemeldinger fra fritekstmerkene i spørreundersøkelsen, merker arbeidsgruppen seg at det fremdeles er noen som opplever et drikkepress og synes at det er for mye festing. Andre kommenterer derimot at de opplevde det som positivt at det var lagt en plan for hele kvelden og at det ikke var opp til hver enkelt gruppe å dra ut på et mer tilfeldig sted. På dette punktet er nok forventningene ulike fra student til student, men arbeidsgruppen noterer seg at noen studenter opplever en negativ drikkekultur. På arrangementene i studiestartuken der det er servering av drikke, vil det imidlertid alltid tilbys alkoholfrie alternativer.

Selv om evalueringene fra studiestartuken jevnt over er svært gode, har likevel arbeidsgruppen sett på muligheten for forbedringer. Gruppen foreslår blant annet at innlegget «Livet som jusstudent» omstruktureres til å inkludere to studenter med ulike tilnærminger til og ambisjoner for studielivet, fremfor to studenter som leser like mye. Videre anbefales det at tittelen på innlegget endres til "Hvordan lykkes som (jus)student? – Hva skal til for at nettopp du mestrer studietiden?". I tillegg vurderes det å inkludere en student fra Institutt for kriminologi og retts sosiologi (IKRS) som kan bidra

med sin egen versjon av “Hvordan lykkes som IKRS-student” Hensikten med disse endringene er å gi et mer nyansert og mangfoldig bilde av studentlivet ved fakultetet, samt å illustrere at det finnes flere veier til suksess.

Arbeidsgruppen foreslår også at Det juridiske fakultets Instagram-konto prioriteres i programmet for studiestartuken. Imidlertid bør det også tas hensyn til at ikke alle studenter er til stede på Instagram, slik denne gruppen ikke går glipp av viktig informasjon. Arbeidsgruppen ønsker også å skille tydeligere mellom de ulike arrangementene i det offisielle programmet som er felles for alle.

Generelt ønsker arbeidsgruppen en fadderuke som er åpen for alle. Slik opplegget er i dag, er det turen til Hoppeseter, Juristforeningens hytte i Lommedalen, som skiller seg ut i programmet. Her er det bare plass til ca. halvparten av de nye studentene som deltar på studiestartuken. Resten tilbys et alternativt arrangement i sentrum. Arbeidsgruppen anbefaler at hytteturen tas ut av det offisielle programmet og legges til en dag utenom studiestartuken, for eksempel søndagen samme uke. Det offisielle programmet i studiestartuken bør være for alle.

Arbeidsgruppen anbefaler å ha et større blikk på studiestart, som inkluderer mer enn studiestartsuken. Det bør tilbys flere relevante arrangementer i etterfølgende uker for å forebygge og forhindre at studenter ikke faller utenfor studie- og læringsmiljøet.

4 Faglige tiltak på første studieår

4.1 Innledning

Starten på studiet er avgjørende for at studenter finner seg til rette og kommer inn i gode arbeidsvaner. Derfor har juridisk fakultet satt inn mange ressurser for å få en sømløs overgang fra studiestartuken og inn i et godt og aktivt læringsmiljø.

Direkte etter studiestartuken går studentene inn i et kurs kalt Rettskilder til fots, der de får sin første introduksjon til juridisk metode. Undervisningen foregår i små grupper på 12 personer og det innebærer at fakultetet setter inn mer enn tre ganger så mange undervisere på dette kurset enn på andre kurs på studiet. Studentene får en trygg, skrittvis og kildenær innføring til juridisk metode og arbeid med læringsmiljø står sentralt. Det er fokus på samarbeid og studentene får god kontakt med en erfaren lærer som også gir dem råd om studieteknikk mv. Basert på en evaluering fra våren 2024 deltar 96,6 % av studentene på dette kurset og 96,3 % beskriver det faglige utbyttet av denne uken som svært godt eller godt.

Gjennom studiestart og Rettskilder til fots har studentene fått en god introduksjon til både det sosiale og det faglige læringsmiljøet. Fakultetet har gjennom mange år jobbet med læringsmiljøet på det første studieåret, og i mandatet ble arbeidsgruppen også eksplisitt bedt om å vurdere de konkrete tiltakene på Det juridiske fakultet, som fram til våren 2024, er gjennomført for å bedre det fysiske og psykososiale læringsmiljøet, og om mulig se på effekten av disse tiltakene. Tiltak som gjelder første studieår behandles i punktene nedenfor.

4.2 Justering av eksamensordning på første studieår

Master i rettsvitenskap er et studieprogram som tradisjonelt har et forholdsvis høyt karakterpress. For å redusere dette presset, vedtok PMR i mai 2019 følgende endringer for JUS1111 Privatrekt 1, som er første emne på master i rettsvitenskap:

- Overgang til bestått/ikke bestått
- Eksamen på 4 timer, én sensor
- To obligatoriske skriveøvelser i kjøps- og avtalerett, må bestås for å kunne ta eksamen
- Skriveverksted i forkant av obligatoriske innleveringer
- Kursoppgaver utgår, fakultetsoppgaver beholdes

Endringene trådte i kraft våren 2020. Formålet var å skape et bedre læringsmiljø på første semester, med målrettet fokus på juridiske basalferdigheter, å dempe karakterpress og å sosialisere studentene inn i konstruktive (sam)arbeidsformer de kan ta med seg videre i studiet.²³ Bakgrunnen for forslaget var den periodiske evalueringen av master i rettsvitenskap som ble foretatt i 2018.²⁴ Det eksterne panelet påpekte behovet for et tydeligere ferdighetsfokus, der det på hvert studieår bør utvikles en plan om hvilke ferdigheter studentene skal tilegne seg. Endringen av vurderingsform på første semester første studieår bidro nettopp til et mer spisset fokus både på ferdigheter innenfor anvendelse av jussen og ferdigheter i å få oversikt over rettskildebildet. I forbindelse med Korona-pandemien ble eksamen gjort om til hjemmeeksamen, i likhet med alle andre eksamener ved juridisk fakultet. Da de andre obligatoriske emnene gikk over til skoleeksamen igjen, ble imidlertid eksamen på JUS1111 ved vedtak i 2021 beholdt som hjemmeeksamen.²⁵ I vurderingen ble det lagt vekt på at hjemmeeksamen gir langt større fleksibilitet og mulighet til å utnytte mer av semestrene, og at det for studenter tidlig i studiet er det særlig viktig med tid til å modnes i fagene før eksamen. Emneevalueringene viste gode erfaringer og

²³ Fremleggsnotat fra studiedekan og studieårsansvarlig på første studieår til sak 4 på PMRs møte 2. mai 2019.

²⁴ Rapporten "Periodisk evaluering av masterprogrammet i Rettsvitenskap Universitetet i Oslo", november 2018, se særlig s. 9.

²⁵ Se vedtak i PMR 4. mai 2021.

begrensede motforestillinger også blant studentene. Samlet sett var det altså både pedagogiske og praktiske hensyn som lå til grunn for en omlegging til hjemmeeksamen som permanent ordning på studiets første semester.

Erfaringen fra hjemmeeksamen med bestått/ikke-bestått har vært positive i den forstand at karakterpresset naturlig nok har blitt vesentlig redusert dette semesteret. Ulempen har imidlertid vært at karakterpresset har slått tilbake med full kraft på andre semester. For å få en bedre overgang fra det første til det andre semesteret, ble det derfor vedtatt i 2024 at eksamen på første semester likevel skulle gå tilbake til skoleeksamen, men fremdeles vurderes som bestått/ikke-bestått.²⁶ Tanken var at studentene på første semester vil få anledning til å gjøre seg kjent med rammene for en skoleeksamen, inkludert bruken av Lovdata i eksamensmodus, slik at dette ikke vil være en ekstra stressfaktor på eksamen andre semester. Med skoleeksamen på første semester har studentene også et insentiv til å lære seg henvisningsteknikk i Lovdata helt fra starten. Ordningen trer i kraft våren 2025, og det er derfor for tidlig å si noe om effekten av endringen.

4.3 Skrivelab og skriveverksted

En del av løsningen da JUS1111 gikk over til eksamen med bestått/ikke-bestått, var å innføre to obligatoriske skriveøvelser i kjøps- og avtalerett som måtte bestås for å kunne ta eksamen. I forkant av de obligatoriske innleveringene, tilbød CELL våren 2020 – som et pilotprosjekt – skriveverksteder i forkant av innleveringene. Opplegget var og er basert på at studentene tar med seg et utkast til besvarelse og på skriveverkstedene arbeider parvis med tekstene. Studentene deler, leser og gir tilbakemelding på hverandres arbeid, og diskuterer forbedringer.²⁷ Visjonen med denne arbeidsformen har vært å et levende og trygt læringsmiljø for skriving, hvor studentene lærer å skrive tankene sine frem og får formative tilbakemeldinger på tekster i arbeid.²⁸ I 2023 åpnet skrivelaben, et rom sentralt plassert i Domus Juridica, der studentene tilbys veiledning på tekster i alle stadier av oppgaveskrivingen i form av et drop-in-tilbud.²⁹

Tilbakemeldingene fra studentene er svært positive. Studentene gir uttrykk for hvor positivt overrasket de var over hvor mye de lærte av medstudentevalueringen på skriveverkstedene, og fremhever også at

²⁶ Vedtak i PMR 3. juni 2024.

²⁷ Rapporten Evaluering av skriveopplæringstilbudet utviklet i CELL, s. 7.

²⁸ Rapporten Evaluering av skriveopplæringstilbudet utviklet i CELL, s. 8.

²⁹ Rapporten Evaluering av skriveopplæringstilbudet utviklet i CELL, s. 5 og s. 11.

det er mer kreativt, gøy og motiverende å jobbe i grupper og at de har hatt godt læringsutbytte av dette.³⁰

CELLs arbeid med skriveopplæring, herunder pilotprosjektet om skrivebarn og skriveverksted ble avsluttet høsten 2024 med en omfattende rapport.³¹ Rapporten viser til den betydningen skriveopplæringen har for læringsmiljøet. Blant faglærerne trekkes skriveverkstedene frem som et av de mest effektive verktøyene vi har til å vise studentene de positive sidene ved samarbeid og delingskultur. En av faglærerne påpeker at studenter oftere kommer bort på forelesninger og sier «vi har et spørsmål», fremfor «jeg har et spørsmål».³² Dette indikerer samarbeid mellom studentene, og står i motsetning til den individuelle eksamensformen som dominerer ved fakultetet, og oppfatningen om en usunn konkurransekultur.

En intensjon med utviklingen av skriveverksteder og skrivebarnen er at studentene skal oppleve et trygt og inkluderende læringsmiljø.³³ Basert på evalueringer fra både studenter, skriveveilederne og faglærere, synes tilbudet å leve opp til intensjonen. Pilotprosjektet ble avsluttet høsten 2024 med behandling av evalueringsrapporten i PMR i desember 2024, og fra våren 2025 blir skriveopplæringstilbudet gitt av fakultetet som del av ordinær drift.

4.3 Kollokvieveilederordningen

Kollokvieveilederordningen er et tilbud til studenter på JUS1111, som har eksistert i mange år. Alle studentene som er påmeldt emnet blir satt sammen i kollokviegrupper på seks, basert på hvilken kursgruppe de er blitt tildelt. Hver kollokviegruppe blir veiledet av en erfaren student fra tredje studieår og oppover. Rammene for veiledningen er 24 timer over et helt semester. I løpet av disse møtene skal gruppen bli kjent med hverandre og veilederen. Veilederens oppgave er å skape trygge omgivelser for samarbeid, oppgaveløsning, faglige diskusjoner og erfaringsutveksling. Det er utarbeidet læringsmål for dette kollokviearbeidet.³⁴ Et av formålene med kollokvieveilederordningen er at kollokvieveilederen skal sette gruppen i stand til å operere videre uten veileder etter de 24 timene de har til rådighet med veilederen. Det er relativt få som dropper ut av kollokviegruppene sett hen til at det er frivillig å delta. Kollokvieveilederne blir rekruttert på bakgrunn av personlig egnethet og faglige ferdigheter. Målet er at

³⁰ Rapporten Evaluering av skriveopplæringstilbudet utviklet i CELL, s. 17-19.

³¹ Rapporten ligger som vedlegg til sak 5/7/2024, behandlet på PMRs møte 6. desember 2024.

³² Evaluering av skriveopplæringstilbudet utviklet i CELL - Centre on Experiential Legal Learning. Rapport overlevert Det juridisk fakultet høsten 2024, s. 21. Rapporten finnes som underlag for behandling av sak 5 i PMR-møte 6. desember 2024.

³³ Rapporten Evaluering av skriveopplæringstilbudet utviklet i CELL, s. 6.

³⁴ <https://www.jus.uio.no/cell/ressurser/laringsassistenter/kollokvieveileder.html>

kollokvieveilederne skal reflektere mangfoldet av studenter på fakultetet. Kollokvieveilederne skal oppmuntre studentene til å dele.

Fra og med høsten 2024 tilbyr også IKRS kollokvieveiledning.³⁵ Tilbudet gjelder studenter på første semester i Bachelor i kriminologi, i emnet KRIM1100. Ordningen er vellykket og videreføres våren 2025.

4.4 Arbeidsgruppens innspill til faglige tiltak på første studieår

Gjennomgangen viser at det allerede er på plass en rekke faglige tiltak for å bedre læringsmiljøet på første studieår, og evalueringene viser at disse har en positiv effekt. Arbeidsgruppens har likevel noen innspill som kan tenkes å bedre læringsmiljøet ytterligere.

Mange studenter på første studieår kommer rett fra videregående og overgangen fra å være elev til å være student kan være stor. Man går ikke lenger på skolen, men på universitetet og man får ikke lekser, men forventes å forberede seg til undervisning. Mange ferske studenter er ikke bevisst hva denne forskjellen innebærer helt konkret. Arbeidsgruppen foreslår å ha et informasjonskurs i Canvas om overgangen fra å være elev til student, slik at de nye studentene kan få god studieteknikk og komme inn i gode vaner fra dag 1. Dette kan være aktuelt både for studentene på master i rettsvitenskap og studentene på bachelor i kriminologi. Et slikt kurs vil være spesielt nyttig for førstegenerasjonsstudenter. Kurset kan gjøres digitalt eller fysisk. Om det gjøres fysisk, kan det for eksempel legges i forbindelse med eller rett etter Rettskilder til fots, eller bakes inn i det første kurset etter Rettskilder til fots. I forlengelse av et slikt informasjonskurs kan det også utarbeides en FAQ-nettressurs for nye studenter.

MatNat har flere 0-studiepoengsemner, såkalte HMS-emner.³⁶ Noen av emnene er obligatorisk for alle studenter uavhengig av program (for eksempel HMS0502 – Utviklende læringsmiljø), mens andre emner er kun obligatoriske for bestemte programmer (for eksempel HMS0503 – Laboratoriesikkerhet, for studieprogrammer med laboratoriekurs). Emnene må være bestått for at studentene skal få en grad ved MN. Denne ordningen kan være til inspirasjon for JF dersom man ønsker å få sikret at bestemt kunnskap er på plass før man går i gang med et nytt emne. Kurset kan typisk gjennomføres digitalt ved at studentene ser en kort videoforelesning og deretter svarer på en Multiple Choice-undersøkelse.

³⁵ <https://www.jus.uio.no/cell/publikasjoner/rapporter/2024-host-rapport-kollokviementor-ordningen-IKRS.html>.

³⁶ <https://www.mn.uio.no/studier/emner/hms-emner.html>

5 Faglige tiltak på de andre studieårene

5.1 Innledning

Fakultetet har særlig satt inn mange læringsmiljøfremmende tiltak og jobber kontinuerlig med faglige tiltak som skal bidra til å bedre læringsmiljøet. Som beskrevet i forrige kapittel, er det særlig satt inn mange ressurser på første studieår, for å sikre at studentene får en god start på studiet. For at denne innsatsen skal ha full effekt, må fakultetet sikre at studentene også på de etterfølgende studieårene fortsetter å ha et godt læringsmiljø.

I arbeidsgruppens mandat bes det særskilt om en vurdering av de konkrete tiltak som ble gjennomført frem til sommeren 2024. Dette, samt andre faglige tiltak på de andre studieårene beskrives nedenfor.

5.2 Skrivelab og skriveverksted

CELLs pilotprosjekt for skriveopplæring startet som et tilbud på første studieår på master i rettsvitenskap, men ble etter hvert utvidet til å omfatte flere studenter på fakultetet. Hver mandag arrangeres det “Mastermandag” for studenter som skriver masteroppgave, tirsdager og onsdager arrangeres det skrivelab for henholdsvis første og andre studieår på masterstudiet i rettsvitenskap, torsdager er forbeholdt skrivelab for IKRS-studenter og fredager brukes rommet av LILO (Legal Innovation Lab in Oslo).³⁷

Selv om tilbudet er utviklet, er det flere studenter som kan ha nytte av skriveopplæringstilbudet. I evalueringsrapporten fra CELL pekes det særlig på tredje og fjerde studieår og valgemnene, og da særlig skrive trening for å lære nye sjangre.³⁸ Et tilbud som er gjennomgående på hele masterstudiet i rettsvitenskap, vil sikre den samarbeidskulturen som studentene introduseres for på de første to studieårene. En slik utvidelse må i så fall skje i samarbeid med ansvarlig faglærer for det enkelte emne og etter en vurdering av fakultetets ressurser.

5.3 Kollokviementorordningen

Kollokviementorordningen er et tilbud for studenter på 2. til 8. semester på Master i rettsvitenskap. Formålet med ordningen er å gi veiledning til studenter som ønsker å etablere en kollokviegruppe og til

³⁷ Se <https://www.jus.uio.no/cell/aktuelt/cell-student/skrivelab/>.

³⁸ Rapporten Evaluering av skriveopplæringstilbudet utviklet i CELL, s. 13 og s. 20.

studenter som allerede har kollokviegruppe Ordningen startet som et tiltak under koronapandemien da man så at mange studenter mistet sin kollokviegruppe. Videre ser man også at for studenter som ikke har en velfungerende kollokviegruppe etter første semester, blir det vanskeligere å etablere nye kollokviegrupper senere på studiet. Til forskjell fra kollokvieveilederordningen på JUS1111 tar ikke denne ordningen sikte på å gi studentene faglig bistand, men heller bistand til å etablere en kollokviegruppe og veiledning til hvordan komme i gang med og på best mulig måte legge opp arbeid i kollokviegruppe, av en viderekommen student med erfaring som kollokvieveileder. I forkant av semesterstart får studentene som er omfattet av tilbudet e-post med påmeldingsskjema og informasjon om ordningen. De som melder seg på blir satt sammen i grupper basert på hvilket emne de er oppmeldt til, hvilket kurs de er blitt tildelt, samt hva de ønsker å jobbe med og hvor ofte de ønsker å møtes. Gruppene får tilbud om ett innledende møte med kollokviementor for å komme i gang og lage rammer for kollokviearbeidet i felleskap, med veiledning fra mentoren, og ett oppfølgingsmøte senere i semesteret.

Semester	Antall påmeldte	Antall kollokviegrupper dannet	Grupper som gjennomførte 1. møte med mentor	Grupper som gjennomførte 1. og 2. møte med mentor
Høsten 2022	137	42	36	12
Våren 2023*	110	23	-	-
Høsten 2023	100	29	26	16
Våren 2024	91	23	21	9
Høsten 2024	92	28	28	23-24

**Våren 2023 hadde man ikke noen kollokviementorer, så tilbudet dette semesteret gikk kun ut på å bli satt sammen i en kollokviegruppe i tillegg til å få tilsendt ressurser laget av CELL til bruk i kollokviearbeid.*

Ordningen blir evaluert hvert semester av kollokviementorene og av studentene som benyttet seg av ordningen.³⁹ Evalueringene viser at ordningen bidrar positivt til både læringsmiljø, samarbeid og faglig progresjon. Gjennomgående gir studentene og mentorene uttrykk for at ordningen fungerer godt. En tilbakemelding som går igjen, er at gruppene ønsker å møte kollokviementoren flere enn to ganger. Flere grupper etterspør mer støtte i starten av semesteret for å unngå frafall. Kollokviementorene registrerer at ordningen fungerer spesielt bra for studenter som tar opp eksamen. Dette er studenter som ofte ikke kjenner andre som tar emnet og trenger noen å samarbeide med.

³⁹ <https://www.jus.uio.no/cell/publikasjoner/rapporter/evalueringsrapport-kollokviementor-ordningen-varen.html>

Oversikten ovenfor viser en nedadgående trend med færre og færre påmeldinger til ordningen. Fallende påmelding behøver imidlertid ikke å være problematisk, for det kan jo tyde på at det jevnt over er et mindre behov for å bli satt sammen i kollokviegrupper. Det dannes for eksempel 29 kollokvier, men bare 16 av gruppene har møtt mentoren to ganger. Det er opp til gruppene selv hvor mange ganger de møtes utenom møtene med kollokviementoren. At kollokviegruppen ikke behøver et andre møte med mentoren kan være fordi gruppen er velfungerende nok til å ikke ha behov for veiledning fra mentoren. Det hender også at enkelte grupper har blitt slått sammen etter første møte grunnet frafall, noe som også kan forklare nedgangen i antall grupper som ønsker et andre møte med mentoren.

Høsten 2024 ble det innført ordning med kollokvieveileder og kollokviementor på IKRS.⁴⁰

Kollokviementorordningen tilbys studentene som går 2. til 6. semester i Bachelor i kriminologi. På tross av utfordringer som hører med ved oppstart av noe nytt, ble ordningen tatt godt imot av IKRS-studentene og kollokvieveilederne og kollokviementorene. Ledelsen ved IKRS har besluttet å videreføre ordningen våren 2025. Da vil kollokvieveilederordningen tilbys på emnet KRIM1300 og kollokviementorordningen tilbys på emnet KRIM2000.

Sett i lys av tilbakemeldingene fra læringsmiljøundersøkelsen og med bakgrunn i funnene fra evalueringene av ordningen foreslår arbeidsgruppen å videreføre og styrke kollokviementorordningen med målrettede tiltak som videreutvikler ordningen.

5.4 Muntlig deltakelse og interaktiv læring

Muntlig deltakelse og interaktiv læring har tradisjonelt vært viet lite oppmerksomhet på fakultetet. I kombinasjon med en konkurransekultur har også studentene gitt uttrykk for en redsel for å gjøre seg til latter for andre, og analysen fra læringsmiljøundersøkelsen viste at bare halvparten av studentene var komfortable med muntlig deltakelse i undervisningssituasjoner.⁴¹ I Læringsmiljørapporten oppfordres kursholdere og forelesere til å være bevisste på den atmosfæren som skapes i undervisningsrommet, og å ta denne i betraktning når de underviser, slik at terskelen for å delta muntlig i undervisningen senkes.⁴²

Det å skape psykologisk trygghet i undervisningssituasjonen kan senke terskelen for å delta muntlig. Enkelte undervisningsteknikker kan være effektive. For eksempel kan underviseren få alle studentene til

⁴⁰ <https://www.jus.uio.no/cell/publikasjoner/rapporter/2024-host-rapport-kollokviementor-ordningen-IKRS.html>

⁴¹ <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 21, 23 og 29.

⁴² <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 30..

å bruke stemmen i begynnelsen av en kursrekke ved å si navnet sitt eller komme med andre trivielle opplysninger. Undervisere kan også benytte seg av summegrupper så tidlig som mulig for å gjøre studentene vant til å diskutere med hverandre i undervisningstiden. Summegrupper kan brukes både for å trygge studentene før plenumsdiskusjoner, eller ganske enkelt for å trygge studentene på hverandre. En teknikk som arbeidsgruppen foreslår, er teknikken “tenk-par-del”: Studentene får for eksempel 30 sekunder til å tenke selv først, så 1-2 minutter til å diskutere sammen med sidemann før man tar spørsmålet opp i plenum. Erfaringen er at flere rekker opp hånden fordi de har fått støtte fra en medstudent – de er ikke alene om å si svaret. Det er også viktig at det klargjøres tidlig at det kan være ubehagelig å delta muntlig i forelesninger og kurs, men at deltakelse forventes som en del av undervisningsopplegget og er en sentral del av læringsprosessen.

Muntlige ferdigheter er en grunnleggende ferdighet for ferdig utdannede jurister og fremgår eksplisitt av læringsutbyttebeskrivelsen for master i rettsvitenskap,⁴³ samt i mange enkeltemner. I

Kandidatundersøkelsen fra 2023 ga nyutdannede jurister uttrykk for behov for mer trening av både muntlige ferdigheter og samarbeidsevner.⁴⁴ Likevel har oppmerksomheten for denne ferdigheten generelt sett vært lav. I den periodiske evalueringen av master i rettsvitenskap fra 2024 påpekte det eksterne panelet et behov for tettere kobling mellom læringsmål, undervisning og vurdering. Flere emner oppstiller en forventning om muntlige ferdigheter, men uten at studentene hverken øves eller prøves i disse.⁴⁵

Trening i muntlige ferdigheter har en direkte virkning på læringsmiljøet. Ved å gjøre studentene trygge i muntlige situasjoner, legges det til rette for fruktbare faglige samtaler med stort læringsutbytte. Fakultetet jobber med å øke bevisstheten om muntlige ferdigheter, både i undervisning og vurdering, og dette er en bevissthet som må ligge både hos undervisere og studenter. Betydningen av å trene på muntlige ferdigheter må formidles eksplisitt til studentene.

For at studentene skal prioritere muntlige ferdigheter, må de få uttelling for dette arbeidet på eksamen. På IKRS er det muntlig eksamen i tillegg til skriftlig på KRIM2000 og KRIM2101 (bacheloroppgaven). I tillegg har KRIM4101 og KRIM4102 obligatorisk presentasjon i undervisningen. På master i rettsvitenskap ble det gjort et viktig løft gjennom reformering av sivilprosessfaget, JUS4212, som ble skilt ut som et

⁴³ <https://www.uio.no/studier/program/jus/hva-lerer-du/>.

⁴⁴ <https://www.uio.no/om/tall-og-fakta/kandidatundersokelsen/kandidatundersokelsen-2023.pdf>, s. 67.

⁴⁵ Periodisk evaluering av masterprogrammet i rettsvitenskap, Universitetet i Oslo, s. 7. Evalueringen ligger som vedlegg til sak 8/7/2024, behandlet i PMR 6. desember 2024.

eget emne fra og med våren 2024. Et formål med reformen var å koble både undervisning og vurdering tettere på den virkeligheten studentene møter når de kommer ut av studiet og begynner som for eksempel advokatfullmektiger og dommerfullmektiger. Vurderingsformen er lagt opp som en mappeevaluering, der studentene skal skrive et prosesskriv og en kjennelse, holde en liten prosedyre og avslutte det hele med en muntlig eksamen. Gjennom denne vurderingsformen er den muntlige ferdigheten betydelig styrket. Undervisningen speiler vurderingsformen og studentene trener på å fremstille temaer muntlig, som en direkte forberedelse på muntlig eksamen.

Sett bort fra at man på 60-studiepoengs masteroppgaver har en korrigerende muntlig samtale, er sivilprosessemnet foreløpig det eneste obligatoriske emnet på master i rettsvitenskap som tester studentenes muntlige ferdigheter. For flertallet av studenter er sivilprosess dermed den eneste obligatoriske eksamenen som ikke er rent skriftlig. Gitt dette utgangspunktet har faglærerne i sivilprosess jobbet bevisst for å bygge et trygt læringsmiljø for studentene i undervisningen. I kursundervisningen deles for eksempel studentene inn i grupper à seks personer, og disse seks fungerer både som kollokviegruppe mellom kursdagene og som samarbeidspartnere i kursundervisningen. Studentene forbereder oppgaver til kursdagene sammen med kollokviegruppen sin og det ligger en trygghet i det å kunne si at “vi kom frem til at [...]” fremfor “jeg kom frem til at [...]”. Da er man ikke like sårbar en plenumsdiskusjon. I kursundervisningen gjøres det også bruk av summegrupper for å skape en trygg ramme for muntlig deltakelse.

Et annet eksempel er at det er lagt inn en prosedyreøvelse som en del av undervisningen, for å senke stressnivået for prosedyren som holdes på muntlig eksamen. Prosedyren holdes som et rettsmøte med tre studenter på saksøkersiden og tre studenter på saksøktesiden. Dommeren spilles av en erfaren student. Etter prosedyren gir “dommeren” formative tilbakemeldinger til studenten. Prosedyreøvelsen trygger og forbereder studenten til muntlig eksamen. At det er en student som gir tilbakemeldingene og ikke for eksempel kurslæreren, er bevisst valgt. Studenten har ingenting å bevise overfor studenten som spiller dommer. Dessuten er de seks som deltar i prosedyreøvelsen i samme kollokviegruppe og har jobbet sammen gjennom uker med undervisning før de kommer til prosedyreøvelsen. Det oppfordres til at studentene tester prosedyrene sine med de andre i kollokviegruppen i forkant av prosedyreøvelsen, slik at gjennomføringen av øvelsen blir så trygg som mulig.

Muntlig deltakelse leder til interaktiv læring, og i læringsmiljøundersøkelsen fremheves det at aktiv deltakelse er et viktig utgangspunkt for å forbedre læringsmiljøet, og i tidligere studentundersøkelser

har studentene etterspurt større grad av interaktiv læring.⁴⁶ Emnet i sivilprosess er foreløpig det eneste obligatoriske emnet på master i rettsvitenskap som tester muntlige ferdigheter. Selv om det er flere andre obligatoriske emner som har muntlige elementer, vil studentenes oppmerksomhet være rettet mot eksamen, og det er ikke til å komme unna at en muntlig øvelse som ikke er eksamensrelevant vil behandles annerledes av studentene. Fakultetet har et stort potensial for å forbedre læringsmiljøet gjennom økt trening av muntlige ferdigheter.

5.5 Overganger i studiet

Som nevnt tidligere, settes det inn mye ressurser på at starten på masterstudiet i rettsvitenskap skal bli så bra som mulig, og studentene får god oppfølging det første året. Sammenlignet med andre studieprogrammer på UiO er det lite frafall, både på master i rettsvitenskap og på andre studieprogrammer ved fakultetet. Det er likevel viktig å sikre at studentene ikke faller fra i løpet av studiet. En måte å nærme seg denne problemstillingen på, er å sikre at det ikke er noen overganger i studiet som studentene ikke henger med på. Slike overganger kan for eksempel knytte seg til endringer i ressursbruk på undervisning, praktiske endringer i undervisningen, ny vurderingsform, eller at emner på et nytt studieår oppfattes som mer utfordrende, rent faglig, og at studentene dermed faller fra, eller utsetter eksamen.

JSU gjennomførte en kort intervjurunde med noen få studenter for å nøste opp i om studentene ser et spesielt sted i studieløpet mange faller fra. Svarene JSU mottok var forholdsvis enstemmige i at studentene ikke eksplisitt uttrykker å oppleve en overgang mellom semestre hvor manglende eller minkende oppfølging fra fakultetet pekes ut som begrunnelse for at man faller utenfor det sosiale. Likevel peker et klart flertall på overgangen til andreåret som den tøffeste faglige overgangen, og det virker å være et inntrykk blant de som er blitt spurt at mange dropper ut eller forsinker sin progresjon dette studieåret. Det ble trukket frem som krevende å omstille seg fra den privatrettslige metoden man lærer seg på første avdeling til den offentligrettslige metoden med folkerett på JUS2111. JSU ser muligheten for at eldre studenter bidrar til å bygge opp under dette inntrykket ved å fremstille overgangen som stor. Starten på andre studieår trekkes likevel frem som en merkbart tøffere overgang både faglig og sosialt.

⁴⁶ <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 29-30.

IKRS deltar med bachelor i kriminologi på UiO-prosjektet «Bra start», der man ser på nettopp overganger i studiene og undersøker når studenter faller fra.⁴⁷ Resultatene fra denne undersøkelsen er ikke klare ennå, men fakultetet oppfordres til å følge dette arbeidet og ta med seg erfaringene inn i det videre arbeidet med læringsmiljøet på fakultetet.

5.6 Arbeidsgruppens innspill til faglige tiltak på de andre studieårene

Gjennomgangen av faglige tiltak på de andre studieårene viser at det gjøres flere grep, men disse er ikke like koordinert og heldekkende som på første studieår. Fakultetet bør, så langt det er mulig ressursmessig, forsøke å legge en gjennomtenkt plan for læringsmiljøet gjennom alle fem år, der både det faglige og det sosiale læringsmiljøet tenkes igjennom. Det anbefales at man

6 Fysisk læringsmiljø

6.1 Domus Juridica

Høsten 2019 ble Domus Juridica ferdigstilt og det meste av studentaktivitet skulle flytte inn i det nye bygget. Gleden var imidlertid kortvarig, da Korona-pandemien gjorde at bygget måtte stenges i mars 2020 etter bare noen måneder i drift. Etter pandemien har imidlertid studentene tatt bygget i bruk og her er det både auditorier til forelesninger, kurs- og kollokvierom, sofagrunder, lesesaler, bibliotek og kantine. Majoriteten av studentene forholder seg bare til dette bygget.

Som de fleste nybygg tar det litt tid før man får bukt med endel barnesykdommer. Gjennom JSU har studentene gitt tilbakemeldinger om luftkvalitet, temperatur, lysforhold, akustikk og elektriske fasiliteter. Noen av disse forholdene er justert, andre er vanskelig å gjøre noe med. Når det gjelder temperatur og luftkvalitet har fakultetet begrenset handlingsrom. Dette styres sentralt og reguleres automatisk gjennom døgnet. Ventilasjonsanlegget i studentarealene er på mandag til fredag kl. 07-21, og bare lesesalsplasser i 2. etasje og deler av 4. og 5. etasje er på i helgene.⁴⁸ I perioder med høye strømpriser har temperaturen vært skrudd ned til 19 grader for å spare penger.⁴⁹ Også dette besluttet sentralt på UiO, og selv om det er bedre for læringsmiljøet å ha en høyere innetemperatur, er det begrenset hva fakultetet kan gjøre.

6.2 Tiltak for å bedre det fysiske læringsmiljøet

Det fysiske miljøet i Domus Juridica kan forbedres gjennom å gjøre lokalene mer innbydende og funksjonelle. JSU får daglig inn henvendelser om at fakultetsbygningen har potensial for å bli triveligere.

⁴⁷ <https://www.uv.uio.no/iped/english/research/projects/damsa-brastart/>.

⁴⁸ <https://www.jus.uio.no/studier/ressurser/lesesaler/>.

⁴⁹ <https://www.jus.uio.no/studier/aktuelle-saker/2023/kjolog-pa-lesesalen.html>.

En gjenganger er at bygningen kan fremstå som et sykehus. Alle vegger er hvite og det kommer synspunkter om at bygget fremstår sterilt. Blant innspillene JSU mottar kan det nevnes ønsker om planter, farger og bilder på veggene som kan bidra til en bedre atmosfære. Kunne man for eksempel hatt en kontrastvegg i hver etasje bidra til å skape variasjon? Det påpekes også at dersom det gjøres akustikktiltak i både kantinen og andre fellesarealer vil det redusere støy og gjøre lokalene hyggeligere å oppholde seg i.

I tillegg til ønsker om forbedringer av eksisterende interiør, har JSU også fått inn henvendelser om at det er et behov for flere fysiske samarbeidssteder. Det er et ønske om møblement som er noe annerledes enn dagens innredning, gjerne mer variasjon i møblementet, for eksempel i form av flere sofaer i stedet for bord og stoler. Studentene ønsker en økning av plasser til gruppearbeid.

Fakultetet har mottatt de henvendelsene som JSU har videreformidlet og det pågår et arbeid for å gjøre lokalene i Domus Juridica triveligere. Bygget er eid av Entra og større endringer i bygget gjøres derfor i dialog med Entra. Interiørarkitektene, I-ARK, som var med i byggeprosessen av Domus Juridica bistår ellers med mindre endringer eller oppgradering av det fysiske læringsmiljøet, slik at bygget fremstår med et helhetlig inntrykk. Både økonomi og formaliteter begrenser kreative løsninger. Det er likevel et arbeid på gang, og som arbeidsgruppen kommer tilbake til i pkt. 7.3, vil et av rommene i Domus Juridica gjøres om til en sosial sone med sofaer og lave bord, nettopp slik studentene ønsker.

Til tross for mindre fleksibilitet i Domus Juridica enn i de andre byggene fakultetet disponerer, har arbeidsgruppen diskutert flere tiltak som kan bidra til å bedre læringsmiljøet. Et enkelt grep for å gjøre bygget mindre upersonlig, er å navngi lesesalene. Arbeidsgruppen tror det å navngi lesesalene for eksempel gjennom en konkurranse arrangert av JSU og fagutvalgene i kriminologi kan skape engasjement og eierskap blant studentene. Videre anbefaler arbeidsgruppen at det lages et etasjekart til hver etasje der det fremgår bruksområdet til de ulike rommene. Dette vil bidra til enkel navigasjon både for studenter og eksterne. Med bedre kunnskap om hvilke rom som eksisterer, vil det også være lettere å få til en optimal bruk av rommene. Det anbefales videre å ta i bruk veggen i 5. etasje til informasjon om tilgjengelige rom for studentene, samt en visningsvegg for masteroppgaver, som kan gi inspirasjon til andre studenter.

6.3. Masterlesesal

Å skrive masteroppgave innebærer en annen arbeidsform og arbeidsrytme enn studentene er vant til på andre emner. Med skriving hver dag har studentene behov for en stabil arbeidsplass. Særlig gjelder dette studenter som skriver 60-studiepoengs masteroppgave. For å komme disse studentene i møte, ble

det våren 2023 reservert en lesesal, DJ7123, med 35 plasser.⁵⁰ Studenter som vil ha tilgang til denne lesesalen må hvert semester fylle ut et nettskjema for å få denne tilgangen.

Lesesalen er godt brukt. Høsten 2024 var det 33 studenter som søkte om tilgang til lesesalen. 30 av disse studentene var fra IKRS og 3 fra master i rettsvitenskap. Ordningen er at studentene må booke plass og bekrefte hver gang man benytter den. Inntrykket er imidlertid at en del av disse studentene omgår dette systemet og bruker plassene som om det var deres faste plasser. Enn så lenge har det ikke vært flere studenter enn at dette har gått fint, men dersom antall studenter øker, må rutinene skjerpes inn.

Tiltaket ser ut til å fungere etter sin hensikt. Det fysiske læringsmiljøet gir studentene får ro og stabilitet i arbeidsprosessen. I tillegg har en slik lesesal en sosial funksjon ved at alle som sitter på lesesalen står ovenfor den samme oppgaven, nemlig å skrive en masteroppgave. I og med at alle masteroppgaveprosjekter er forskjellige, kan selve arbeidet med å skrive være ganske ensomt. Den sosiale effekten av at alle på lesesalen jobber mot samme mål, kan være både relasjonsbyggende og gi studentene en følelse av tilhørighet. For IKRS-studentene bidrar nok masterlesesalen også til å skape tilhørighet IKRS-studentene imellom. Disse studentene har større utfordringer knyttet til tilhørighet enn studentene på master i rettsvitenskap, og masterlesesalen er et av få arealer på tvers av studieprogrammer der IKRS-studenter er i flertall.⁵¹

7 Sosiale møteplasser

7.1 Miljømessige og fysiske møteplasser

Det finnes flere typer av sosiale møteplasser. Det kan gjøres et skille mellom de miljømessige møteplassene og de fysiske møteplassene. De miljømessige møteplassene knytter seg til ulike sosiale grupperingene som studentene kommer i, mens de fysiske møteplassene er konkrete arealer ment for sosiale aktiviteter. Både de miljømessige og de fysiske møteplassene er viktige for at studentene skal føle tilhørighet til fakultetet og man vet fra forskning at tilhørighet er en viktig faktor for et godt læringsmiljø.⁵²

⁵⁰ Se beskrivelse i erfaringsrunden i protokoll fra møte i PMR 14. februar 2023.

⁵¹ Mer om IKRS og utfordringer knyttet til tilhørighet, se <https://www-int.uio.no/for-ansatte/enhetssider/jus/ikrs/undervisning/tilsynssensur/programevaluering/rapport-fra-eksternt-evalueringspanel-2023.pdf> s. 32.

⁵² <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 4 og s. 8 med videre henvisninger.

7.2. Miljømessige møteplasser

Studentenes sosiale miljø kan oppstå på mange måter. Noen studenter holder på dem de ble kjent med i faddergruppen den første uken på studiet, mens andre blir kjent gjennom kursgrupper i undervisningen, eller gjennom deltakelse i en av fakultetets mange studentforeninger.⁵³ Læringsmiljøundersøkelsen viser at bruk av fellesområder forsterker positive opplevelser av det psyko-sosiale miljøet. Studenter som aktivt brukte grupperom, gruppesofaer og Skrivelab opplevde et bedre sosialt miljø, og et bra sosialt miljø var den viktigste faktoren for at studentene opplevde tilhørighet på fakultet.⁵⁴ I

fritekstmerknadene skriver én student:

“Jeg er veldig glad i gruppesofaene, og mindre glad i lesesaler hvor det er helt stille. Det er veldig fint å ha en plass hvor man enten kan sitte alene, men med behagelig støy rundt seg, eller med andre hvor det er lov å prate uten at det er behov for å bli hysjet på (som på biblioteket). Flere arenaer som gruppesofaene er ønskelig”.

Arbeidsgruppen for læringsmiljø tar denne tilbakemeldingen på alvor, se nedenfor i neste punkt.

Studentforeningene og deres arrangementer er også en viktig sosial møteplass. Studentforeningene har ulikt nedslagsfelt, og mange av dem er myntet på studenter på master i rettsvitenskap. Flere av foreningene som i all hovedsak drives av og for studenter på master i rettsvitenskap har gode økonomiske vilkår, mye takket være pengesterke advokatfirmaer. Dette kan forstås som et tveegget sverd i. På den ene siden er et godt sosialt miljø en av de viktigste faktorene for tilhørighet på og til fakultetet. Samtidig antyder undersøkelsen at karakterpresset i betydelig grad stammer fra eksponering mot pengesterke advokatfirmaer. Studentforeningene har en viktig plass på fakultetet, og læringsmiljøundersøkelsen fant at studenter som deltok oftere i deres aktiviteter opplevde bedre tilhørighet.⁵⁵ Det er dermed viktig for fakultetet å ha en god dialog med foreningene og gjøre dem bevisst deres rolle for læringsmiljøet. Ved å ha godt samarbeid med studentforeningene og tydeliggjøre deres påvirkning på læringsmiljøet kan man også gjøre foreningene og deres representanter oppmerksom på at det ligger i deres egeninteresse å ha et konstruktivt og bevisst forhold til

⁵³ <https://www.jus.uio.no/livet-rundt-studiene/>.

⁵⁴ <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 18.

⁵⁵ <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 29.

foreningenes sponsorer. Samtidig må det understrekes at foreningene skaper et sosialt liv, som fakultetet ikke har anledning til å supplere på lik linje.

IKRS bidro i 2023 til å etablere et nyhetsbrev av og for studenter på IKRS, kalt Studentnytt, som kommer ut siste fredag i måneden. Brevet inneholder en oppsummering av forrige måned, og et innblikk i hva som skjer neste måned.⁵⁶ Nyhetsbrevet sendes ut til alle IKRS-studenter og er med på å skape tilhørighet til instituttet. Det fungerer også som en form for miljømessig møteplass, da studentene kan melde inn saker og nyhetsbrevet inneholder informasjon om både faglige og sosiale aktiviteter.

7.3 Sosiale møteplasser for studieprogrammer

Våren 2024 gjennomførte studiedekanen møter med alle studieprogrammene på Det juridiske fakultet for å høre om det var noe fakultetet kunne bidra med, blant annet for å bedre læringsmiljøet på studieprogrammene. Blant de små studieprogrammene gav programlederne gjennomgående uttrykk for at det ville være en vesentlig bedring av læringsmiljøet dersom studentene på studieprogrammene kunne ha en egen sosial møteplass. Et betydelig flertall av studentene på juridisk fakultet er studenter på master i rettsvitenskap, og de andre studentene kan ha en tendens til å forsvinne i mengden av master i rettsvitenskap-studenter. I tillegg er det en utfordring at emnene på flere av de små studieprogrammene også inngår i master i rettsvitenskap. Et eksempel er JUS4122 Retts sosiologi 1, som er det første emnet på masterprogrammet i retts sosiologi, men som også er et semi-obligatorisk emne på master i rettsvitenskap. Et annet eksempel er JUS5540 Public International Law som er det første og eneste obligatoriske emnet på masterprogrammet Public International Law, men som også utgjør et valgemne på master i rettsvitenskap. I begge disse tilfellene er studentene på de små masterprogrammene i oppstarten av sitt masterprogram og vil ha nytte av å knytte kontakt med andre på det samme programmet. Det er imidlertid ikke lett å finne likesinnede i vrimmelen av studenter på master i rettsvitenskap.

Et grep for å bedre læringsmiljøet for studentene på de mindre studieprogrammene er å gi studieprogrammene en sosial møteplass. En slik møteplass fyller både funksjonen å være et sted der man kan bli kjent med andre på samme studium, samtidig som det også er et sted å møtes ut over i studiet, for eksempel i faglige diskusjoner i kollokviégrupper, eller bare for å møtes sosialt over en kopp kaffe. En slik møteplass skaper en følelse av tilhørighet og felleskap for studentene og det bidrar igjen til et bedre læringsmiljø.

⁵⁶ <https://www-int.uio.no/for-ansatte/enhetssider/jus/ikrs/studentnytt/>.

Betydningen av slike sosiale møteplasser har arbeidsgruppen stiftet bekjentskap med gjennom Tone Fredsvik Gregers presentasjon av situasjonen på MatNat. På MatNat er det satt av egne studentområder på instituttene, slik at studenter som er på samme studieprogram har en fysisk møteplass. Dette er særlig viktig på studieprogrammer der studentene tar emner på forskjellige fakulteter, eksempelvis lektorprogrammet. Gregers fremhevet i presentasjon den betydningen “lektorkroken for lektorstudentene på studieretning realfag” har for læringsmiljøet.

Studentene på master i rettsvitenskap har også etterspurt flere sosiale soner, og som beskrevet ovenfor anbefalte teamet fra læringsmiljøundersøkelsen å utforske muligheten for å skape flere slike fellesområder.⁵⁷

I kjølvannet av både møtene med studieprogrammene, erfaringen fra MatNat og anbefalingen i læringsmiljøundersøkelsen, har fakultetet gjort en gjennomgang av arealene fakultetet disponerer og sett på bruken av disse. Terskelen er forholdsvis høy for å omgjøre undervisningslokaler til sosiale møteplasser. Det er høy bruk av undervisningsrommene, og det å ta rom ut av undervisningsplanleggingen, gjør det enda vanskeligere å finne plass til undervisningen. Gjennomgangen viste imidlertid at det er noen rom som i liten grad benyttes. Etter befarung i juni 2024 ble det blinket ut fem rom som kan omdisponeres til sosiale møteplasser for de ulike studieprogrammene. Med en målsetning om egne sosiale møteplasser for det enkelte studieprogram fyller ikke fem rom behovet, men det er likevel et skritt i riktig retning. Høsten 2024 har to rom øverst i Østfløyen i Domus Media blitt gitt til studentene på Public International Law og Maritime Law, ett rom i første etasje i Domus Academica er gitt til studentene på Forvaltningsinformatikk og rom 3101 i Domus Juridica gjøres klart for omdisponering til bruk for studentene på master i rettsvitenskap. På grunn av de omstendelige prosessene knyttet til Domus Juridica tar dette arbeidet noe tid, men rommet er tatt ut av oversikten over undervisningsrom og prosessen med interiørarkitekt er i gang. Det vanlige møblementet byttes ut med sofaer og lave bord. Rommet blir fleksibelt, slik at det kan brukes til sosiale arrangementer og ulike studentaktiviteter, alt fra et sosialt pauserom og sted for kollokvering til for eksempel filmfremvisning. Det blir farge på veggen, og glassveggen ut mot atriets får en folie som gjør rommet innbydende også fra utsiden. Forhåpentligvis vil det nye rommet stå klart i løpet av våren 2025. Ved neste læringsmiljøundersøkelse bør det høstes erfaringer fra disse sosiale sonene. Dersom de sosiale sonene

⁵⁷ Læringsmiljøundersøkelsen 2023, se <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 28.

er en suksess, bør fakultetet sikre at alle studieprogrammer får sine egne sosiale soner. Særlig gjelder dette IKRS, der det er et uttrykt behov for en sosial sone.⁵⁸

8 Karakterpress og eksamensangst

På master i rettsvitenskap har det alltid vært forholdsvis stor oppmerksomhet rundt karakterer.

Resultatene fra læringsmiljøundersøkelsen viser at forventningen om gode karakterer først og fremst kommer fra studentene selv, fra potensielle arbeidsgivere og fra medstudenter.⁵⁹ Å ha et ønske om gode karakterer som motivasjonsfaktor, kan bidra til at studenter jobber hardere og presterer sitt beste. I alt 80 % av studentene sier at de kjenner på dette presset, og for om lag halvparten av studentene blir presset for stort, og forventningene om gode karakterer går over i et usunt karakterpress, og stresset gjør det vanskeligere å lære.⁶⁰ 30 % svarer at de er så nervøse at de under eksamen ikke klarer å huske ting de har lært. Det er verdt å merke at dette først og fremst gjelder for studenter på master i rettsvitenskap. Studentene på IKRS opplever ikke samme karakterpress, og den videre drøftelsen gjelder primært studentene på master i rettsvitenskap.

Både teamet bak læringsmiljørapporten, det eksterne panelet ved den periodiske evalueringen av master i rettsvitenskap og Arbeidslivspanelet ved fakultetet diskuterer spørsmålet om karakterpress og hvilke tiltak som kan være hensiktsmessige.⁶¹ De er samstemte om at fakultetet bør unngå at studenter blir eksponert for pengesterke arbeidsgivere tidlig i studieløpet. Tidligere har advokatfirmaene fått stort innpass i studiestartuken, men dette har de siste årene vært strammet inn, nettopp for å unngå denne typen eksponering. Som beskrevet i pkt. 3.1 er besøkene til private aktører fjernet, og det eneste innslaget fra en privat aktør i studiestartuken i dag er at advokatfirmaet Wikborg Rein holder et forhåndsgodkjent generelt foredrag om hvordan det er å jobbe som advokat. Utover dette er ikke studentene i direkte kontakt med noen private bedrifter.

⁵⁸ <https://www-int.uio.no/for-ansatte/enhetssider/jus/ikrs/undervisning/tilsynssensur/programevaluering/rapport-fra-eksternt-evalueringspanel-2023.pdf> s. 10.

⁵⁹ <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 26.

⁶⁰ <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 27.

⁶¹ Se <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, pkt. 5.5 og 5.6, Periodisk evaluering av masterprogrammet i rettsvitenskap, Universitetet i Oslo, som finnes som vedlegg til sak 8/7/2024 behandlet i PMR 6. desember 2024, s. 13-14, og oppsummering fra møte med Arbeidslivspanelet, <https://www.jus.uio.no/om/organisasjon/arbeidslivspanel/moter/2024/oppsummering-111124.html>.

Et annet tiltak som anbefales både i læringsmiljørapporten, i den periodiske evalueringen av master i rettsvitenskap og i Arbeidslivspanelet er å formidle til studentene et mer nyansert og helhetlig bilde av hvilken kompetanse arbeidsgivere ser etter.⁶² Fakultetet var i november 2024 i dialog med Arbeidslivspanelet om dette spørsmålet, og responsen derfra var langt mer sammensatt enn det inntrykket studentene synes å ha, nemlig at en ansettelse står og faller på karakterene. Flere av arbeidsgiverne ser etter andre egenskaper, som blant annet om man er robust, om man har med seg ulike perspektiver og erfaring fra arbeidsliv og frivillighet, og om man kan vise til progresjon, ved at man har jobbet seg opp gjennom studiet. Arbeidsgiverne ser også etter faglig bredde, og gode språkkunnskaper innen engelsk, tysk, fransk og spansk og økonomiske fag vil være positivt når man søker jobb.⁶³ Fakultetets utfordring er å videreformidle disse holdningene til studentene. Arbeidsgruppen anbefaler at fakultetet går aktivt til verks for å synliggjøre disse synspunktene, da dette kan være med på å senke karakterpresset. I Kandidatundersøkelsen fra 2023 fremgår det at 93 % av kandidatene har fått jobb innen et halvt år etter avsluttede studier, 58 % har fått jobb allerede før de er ferdige med studiet.⁶⁴ Nyutdannede jurister fra UiO får altså jobb selv om de ikke er i det øvre sjiktet av karakterskalaen.

Læringsmiljørapporten og de to panelene er også samstemte om at fakultetet bør formidle tydeligere til studentene hvilket bredt utvalg av arbeidsgivere de står ovenfor. Det er ikke bare advokatfirmaene som er aktuelle arbeidsgivere, slik noen studenter kan synes å ha inntrykk av. I denne sammenheng har fakultetet nedsatt en arbeidsgruppe som skal se på praksisemnet som tilbys på master i rettsvitenskap.⁶⁵ Her ønsker fakultetet å legge om emnet slik at studentene presenteres for et bredere utvalg av arbeidsgivere og selv kan søke om praksis hos disse. Ved at fakultetet aktivt går i dialog med arbeidsgivere fra ulike segmenter av samfunnet og kan presentere en større bredde enn den studentene til daglig er oppmerksomme på, vil man forhåpentligvis få synliggjort de jobbmulighetene som åpner seg etter studiet. Dette reformarbeidet kan også bidra til å få frem at karakterer ikke er alt. Arbeidsgruppen starter sitt arbeid våren 2025 og det forventes ferdigstilt tidlig på høsten 2025.

⁶² <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 31, Periodisk evaluering av masterprogrammet i rettsvitenskap, Universitetet i Oslo, som finnes som vedlegg til sak 8/7/2024 behandlet i PMR 6. desember 2024, s. 14, og oppsummering fra møte med Arbeidslivspanelet, <https://www.jus.uio.no/om/organisasjon/arbeidslivspanel/moter/2024/oppsummering-111124.html>.

⁶³ <https://www.jus.uio.no/om/organisasjon/arbeidslivspanel/moter/2024/oppsummering-111124.html>.

⁶⁴ <https://www.uio.no/om/tall-og-fakta/kandidatundersokelsen/kandidatundersokelsen-2023.pdf>, s. 32.

⁶⁵ <https://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUS5010/>.

Neste gang det gjennomføres en læringsmiljøundersøkelse anbefaler arbeidsgruppen at man spør studentene om hva de selv mener kan gjøres for å redusere karakterpress og eksamensangst.

9 Arbeidsgruppens oppsummering og forslag til tiltak

9.1 Vurdering av gjennomførte tiltak initiert av arbeidsgruppen fra 2022

Fakultetet jobber kontinuerlig med læringsmiljø. Undervisere har det å skape et godt læringsmiljø skrydd på sin agenda og studentorganisasjoner jobber med dette når de møter nye studenter. I tillegg til dette kontinuerlige arbeidet, har arbeidsgruppen fra 2022 sett på hva som kan gjøres for å forbedre læringsmiljøet ytterligere. I mandat blir arbeidsgruppen fra 2024 eksplisitt bedt om å vurdere tiltakene som ble implementert på vegne av arbeidsgruppen fra 2022 i perioden april 2022 til desember 2023. Arbeidsgruppen fra 2022 gjennomførte fem tiltak: Et eksamensrettet seminar, foredraget “En innføring i livet som jusstudent”, seminarrekken “Ulike veier inn i arbeidslivet”, en kollokviementorordning og til slutt læringsmiljøundersøkelsen.

Det eksamensrettede seminaret ble gjennomført i 2022 i samarbeid med CELL og fakultetet som et tiltak for å ruste studenter på første studieår til deres første skoleeksamen.⁶⁶ Seminaret var situasjonsbetinget. Etter koronapandemien hadde studentene manglende erfaring med å gjennomføre skoleeksamen, og dermed heller ikke erfaring med å bruke Lovdata PRO i eksamensmodus. Seminaret var ment å opplyse studentene om forholdene rundt gjennomføring av skoleeksamen ved Silurveien. Det var innledere både fra biblioteket, vitenskapelige ansatte og studenter.

Seminaret var vellykket med et overfylt auditorium og mange spørsmål fra studentene. Nå som fakultetet er ute av postpandemiproblematikken, forsvinner også behovet for slike seminarer. Seminaret var et bra og viktig tiltak da det ble gjennomført, men må sees som et engangstiltak.

Arbeidsgruppen fra 2022 fikk også utarbeidet foredraget “En innføring i livet som jusstudent”. Høsten 2022 holdt studentprosjektledere fra CELL foredraget i studiestartuken, og tanken ved innføringen av innslaget var å kunne gi de nye studentene et bilde av at det ikke finnes en «typisk jusstudent» og at stereotypiene ikke utgjør majoriteten av studentmassen ved fakultetet.⁶⁷ Foredraget ble gjentatt på studiestartuken de kommende semestrene, og har blitt en suksess i den forstand at det nå har blitt innlemmet som et fast element i programmet for studiestartuken. Arbeidsgruppen anbefaler at dette

⁶⁶ <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/eksamensrettet-seminar.html>.

⁶⁷ <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/en-innforing-i-livet-som-jusstudent.html>.

fortsetter, selv om CELL avsluttes som SFU i 2026. Fakultetet må legge en plan for hvilke studenter som skal holde foredraget når SFU-en avsluttes.

Et tredje tiltak arbeidsgruppen fra 2022 fikk gjennomført, var en seminarrekke kalt "Ulike veier inn i arbeidslivet", hvor jurister med ulike veier inn arbeidslivet forteller hvordan de fikk sin nåværende jobb.⁶⁸ Seminarrekken ble arrangert høsten 2022 og våren 2023, og innleiderne fortalte blant annet om hvilke valgfag de tok, hvilken rolle nettverk har hatt og ga tips om muligheter til kompetansebygging etter endt utdanning. Bakgrunnen for seminarene var dels å belyse betydningen av valg knyttet til valgemner og masteroppgavetema, og dels å vise at andre ting enn karakterer kan ha betydning for karrieren etter fullført studium. Det var få studenter som møtte opp på seminarene. Det kan henge sammen med at det på fakultetet generelt er et stort tilbud av arrangementer i regi av studentforeningene, slik at det er krevende å rekruttere et stort antall studenter til alternative aktiviteter som foregår på samme tid. Man så også at erfaringene innleiderne delte kunne egne seg godt som nettartikler på fakultetets informasjonsside om Master i rettsvitenskap. Per i dag er det fem karriereintervjuer på denne siden, og sett hen til karrieremulighetene en jurist har, kan denne informasjonssiden med fordel suppleres med ytterligere intervjuer.⁶⁹ Arbeidsgruppen ser godt begrunnelsen for å lage seminarrekken, men ser også at det å formidle til studentene at karakterene ikke er alt en potensiell arbeidsgiver ser etter og også at det finnes et langt større mangfold av arbeidsgivere enn studenter er klar over, kan formidles på andre måter, se neste punkt.

Det fjerde tiltaket arbeidsgruppen fra 2022 fikk gjennomført, var etableringen av en kollokviementorordning, beskrevet ovenfor i pkt. 5.3. Kollokviementorordningen virker som en god ordning, og dette er det bred enighet om i gruppen. Dette er populært blant studentene, og man kunne tenke seg at denne ordningen bør benyttes til mer enn kollokviering. Fakultetet bør lære opp mentorer til å spre viktigheten av delingskulturen som fakultetet ønsker. Dersom fakultetet gir kollokviementorene opplæring i hvordan man skal spre tanke om en delingskultur, kan dette være måten å nå ut til studentene på. Arbeidsgruppen ønsker et forum for kunnskaps- og erfaringsdeling, hvor eldre studenter kan dele med mindre erfarne. Dette kan løses med kollokviementorordningen, gitt at opplæringen av mentorene spisses mer.

Det siste tiltaket arbeidsgruppen fra 2022 fikk gjennomført var læringsmiljøundersøkelsen. Denne er grundig beskrevet i kapittel 2, og funnene er et sentralt utgangspunkt for denne arbeidsgruppens

⁶⁸ <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/ulike-veier-inn-i-arbeidslivet.html>.

⁶⁹ <https://www.uio.no/studier/program/jus/karriereintervjuer/>

rapport. Selv om svarprosenten på undersøkelsen lå på ca. 25 % og sånn sett ikke nødvendigvis er representativ for alle studentene på fakultetet, kan den likevel fortelle oss en god del om læringsmiljøet på Det juridiske fakultet. Tiltaket må anses som svært vellykket, gitt at forrige læringsmiljøundersøkelse var i 1995 og at fakultetet ikke hadde annet datagrunnlag for å si noe om dagens læringsmiljø enn det som fremkommer gjennom SHoT og Studiebarometeret, og her er svarprosenten betydelig lavere enn det man oppnådde i læringsmiljøundersøkelsen.

I tillegg til å vurdere tiltakene gjennomført av arbeidsgruppen fra 2022, er arbeidsgruppen fra 2024 også eksplisitt bedt om å vurdere andre konkrete læringsmiljøtiltak på Det juridiske fakultet frem til våren 2024. Disse fire tiltakene er fortløpende beskrevet i rapporten, og arbeidsgruppen gir her en oppsummerende vurdering.

Eksamensordningen på første semester første studieår har som beskrevet i pkt. 4.2, vært i bevegelse de siste årene. Før pandemien var det skoleeksamen og karakterer, under pandemien ble det hjemmeeksamen og bestått/ikke-bestått, etter pandemien valgte man som et læringsmiljøtiltak å beholde denne vurderingsformen. Fra våren 2025 går eksamen på første semester første studieår over til å være skoleeksamen igjen, men man beholder vurderingen bestått/ikke-bestått. Også denne endringen er begrunnet i læringsmiljøet. Fakultetet ønsker å få redusert stresset rundt det å gjennomføre en skriftlig skoleeksamen, og få en god tilnærming til eksamenssituasjonen. I og med at den nye ordningen ikke er testet ut ennå, er det vanskelig for denne arbeidsgruppen å gjøre noen vurdering av den.

Et stort og viktig tiltak som er gjennomført på fakultetet i perioden er skriveopplæringen, beskrevet i pkt. 4.3 og 5.2. Dette tiltaket fremstår vellykket både faglig og som læringsmiljøtiltak. Studentene forbedrer sine skriveferdigheter, de samarbeider, og gjennom å gi hverandre tilbakemeldinger på tekster, gir de sine medstudenter tillit og er med på å bygge opp et trygt rom for læring. Arbeidsgruppen anbefaler at tiltaket innarbeides også på tredje og fjerde studieår på master i rettsvitenskap.

Det tredje tiltaket fakultetet har gjennomført, er opprettelse av en masterlesesal for studenter som skriver 60-studiepoengsoppgave. Responsen har vært god og de tildelte lesesalsplassene benyttes, se pkt. 6.3. Arbeidsgruppen anbefaler at fakultetet fortsetter med denne ordningen.

IKRS etterspør tilsvarende løsning for bachelorstudentene i kriminologi. Å ha en fast lesesal å møtes på gir både tilhørighet og en arena for sosiale relasjoner, og forhindrer at kriminologistudentene forsvinner i mengden av studenter på master i rettsvitenskap. JSU har også fått henvendelser fra studentene som

skriver 30-studiepoengs masteroppgaver, og som etterspør etablering av en mastersal også for dem. Fakultetet har foreløpig vært litt avventende fordi det å forbeholde bruken av bestemte rom til noen utvalgte studentgrupper gir mindre fleksibilitet. Fakultetet vil i det lengste unngå at lesesalsplasser står ubrukt fordi de er forbeholdt noen studenter, mens andre studenter står uten lesesalsplass. Det er imidlertid mange studenter som studerer bachelor i kriminologi og mange studenter hvert semester som skriver 30-studiepoengs masteroppgave. Fakultetet oppfordres til å se på dette på nytt. En mulighet kan være også at plassene forbeholdes gruppen frem til f.eks. kl. 10, men at plassene deretter kan brukes av alle.

Det fjerde tiltaket er reformen av sivilprosessfaget, se beskrivelse i pkt. 5.3. Reformen er et viktig skritt i retning av mer varierte eksamensformer på master i rettsvitenskap, og faglærerne har gjort flere grep for å gjøre læringsmiljøet best mulig. Tilbakemeldingene fra studentene er gjennomgående gode. Studentene gir tilbakemelding om at de har en bratt læringskurve og at de opplever at de får trent sine muntlige ferdigheter innenfor en trygg ramme. Den nye vurderingsformen har vært gjennomført to ganger, og selv om evalueringen av undervisningen gir gode resultater, er det litt tidlig å se en effekt av denne omleggingen i et større perspektiv.

Tiltakene som har vært gjennomført i perioden fra april 2022 og ut våren 2024 er av ulik karakter både i form, omfang og varighet. De fremstår som mange gode tiltak, men uten nødvendigvis en overordnet plan. CELL har vært initiativtaker til mange av prosjektene og sørget for en større bevissthet om betydningen av å skape et godt læringsmiljø. CELL som SFU varer imidlertid bare ut 2026 og det er fremdeles uklart hvilken form den pedagogiske satsingen på fakultetet skal ta etter dette. Det gjør det desto viktigere for fakultetet til å ta eierskap til en overordnet plan for læringsmiljøet på fakultetet. I den eksterne evalueringen av master i rettsvitenskap blir CELLS betydning fremhevet, og det anbefales at den kulturendringen knyttet til undervisning og læring som CELL har bidratt til, blir videreført som en integrert og viktig del av fakultetets arbeid fremover.⁷⁰

9.2 Forslag til nye tiltak og tiltak under planlegging

Denne rapporten viser at et godt læringsmiljø består av mange ulike faktorer. Alle disse faktorene må være på plass for at læringsmiljøet skal bli optimalt. På Det juridiske fakultet er mange av faktorene allerede på plass. Studiestartuken på master i rettsvitenskap får gjennomgående svært gode

⁷⁰ Periodisk evaluering av masterprogrammet i rettsvitenskap, Universitetet i Oslo, s. 9-10. Rapporten er tilgjengelig som vedlegg til sak 8/7/2024 som ble behandlet på PMR-møte 6. desember 2024.

tilbakemeldinger og selv om arbeidsgruppen har noen forslag til tiltak, får studentene generelt god oppfølging det første året.

Utover studiet har arbeidsgruppen inntrykk av at det gjøres tiltak, men at mange av disse er knyttet til arbeidet i de enkelte emnene og at de derfor kan fremstå mer tilfeldige og sporadiske. Som beskrevet ovenfor, oppfordres fakultetet til å tenke systematisk igjennom hvordan det gode arbeidet på første studieår følges opp på en systematisk måte. Som nevnt i pkt. 2.3, oppstiller læringsmiljøundersøkelsen seks oppfølgingspunkter.⁷¹ Arbeidsgruppen mener disse oppfølgingspunktene løfter frem viktige temaer som fakultetet må jobbe videre med.

De to første oppfølgingspunktene læringsmiljøundersøkelsen løfter frem, er at fakultetet bør “skape flere plasser for faglig og sosialt samarbeid og bevissthet rundt viktigheten av inkludering” og “oppfordre til bedre og mer inkludering av studenter i sosialt liv på fakultetet”.

Når det gjelder sosiale møteplasser, er arbeidet allerede påbegynt gjennom satsingen på sosiale soner for alle studieprogrammene, se pkt. 7.3. I tillegg til fellesarealer som kantine og bibliotek er målet at det enkelte studieprogram skal få sin egen møteplass. Sonene kan fungere som et sted for å treffe og bli kjent med andre studenter på samme studieprogram - særlig på de mindre studieprogrammene som har undervisning med studenter på andre studieprogrammer, slik det er beskrevet i pkt. 7.3. Men sonene kan også fungere både som et sted for å møtes for faglige diskusjoner og som et sted for å ta en pause fra lesesalen. Arbeidsgruppen anbefaler at fakultetet følger opp de sosiale sonene. De første rommene ble tildelt høsten 2024 og fakultetet bør i dialog med studieprogrammene og deres studenter følge opp om rommene er hensiktsmessig møblert og om det kreves noen ytterligere tilrettelegging for at rommene skal fungere etter intensjonen.

Arbeidsgruppen har også tenkt på mulige arrangementer som kan styrke læringsmiljøet både sosialt og faglig. Et eksempel på et eksisterende tiltak er «Juss i film», et samarbeidsprosjekt mellom biblioteket, fakultetet og JSU. Juridisk bibliotek har i tillegg utviklet to tiltak som piloteres våren 2025. Ett tiltak er «Praktisk om praktikum», utarbeidet av biblioteket i samarbeid med faglærere. Her vil studentene få en første introduksjon til praktikumssjangeren, og målgruppen er studenter på hele første studieår. Tiltaket er en del av et større prosjekt på Universitetsbiblioteket som heter «Påmønstringsprosjektet». Prosjektet er for alle førsteårsstudenter ved UiO, der man utvikler tiltak til støtte for overgangen fra

⁷¹ Se også <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf>, s. 28.

videregående til studielivet. Modulene kan både brukes på tvers av fakulteter, og tilpasses lokale behov. Det andre tiltaket er forskningsformidling rettet mot studenter. «Rett til kaffen» er et nytt konsept som gjennomføres i bibliotekets lokaler, som et pilotprosjekt frem til påske 2025. Juridisk bibliotek inviterer forskere til å presentere forskningen sin for studentene.

IKRS har uttrykt behov for tiltak for faglige og sosiale tiltak for deres studenter for å øke programtilhørigheten. Før overflyttingen til Domus Juridica var IKRS plassert i samme etasje som lesesal for bachelor- og masterprogrammene i kriminologi.⁷² Nå er instituttet i en egen etasje og bachelor studentene har ikke tilgang med sine adgangskort. Dermed blir avstanden større mellom ansatte og studenter. I programevalueringen for IKRS ble det anbefalt at instituttet innfører tiltak som skaper mer tilhørighet også for bachelorstudentene. Fakultetet bør se på muligheten til å få på plass slike tiltak i samarbeid med IKRS.

Det tredje oppfølgingspunktet knytter seg til mestring og personlig relevans av studiet, og som beskrevet i pkt. 2.2, viser læringsmiljøundersøkelsen at 90 % av studentene mente de kunne følge temaer som interesserte dem. Jusstudenter har behov for å oppleve at studiet er relevant og leder til et yrkesliv der den enkelte kan gjøre en forskjell. Gitt at få fag er så knyttet til det samfunnet vi lever i som jussen, burde det å gi studentene en opplevelse av relevans og mening være mer enn mulig. Jussen er samfunnets infrastruktur og statens viktigste virkemiddel for å utvikle et godt samfunn for nåværende og fremtidige generasjoner. Dette bør utnyttes av fakultetet gitt at undersøkelsen tyder på at opplevelsen av relevans også styrker studentenes opplevelse av et godt læringsmiljø. Om undervisere og studentorganisasjoner er med på å peke på fagenes betydning kan det derfor være motiverende, styrke læringsmiljøet og være egnet til å gi studentene opplevelsen av betydning, tilhørighet og relevans. Denne opplevelsen er det viktig å opprettholde gjennom hele studiet.

Resultatet fra undersøkelsen vedrørende relevans er nok beskrivende for studenter på master i rettsvitenskap, men ikke nødvendigvis for de andre studieprogrammene. På IKRS, som har fire av fakultetets ti studieprogram er opplevelsen av relevans langt svakere. I periodisk programevaluering av IKRS avgitt i april 2023, fremkommer det at bachelorstudentene på kriminologi tror det er vanskelig å få seg relevant jobb med kun en bachelor i kriminologi, og at bacheloren dermed må brukes i kombinasjon

⁷² <https://www-int.uio.no/for-ansatte/enhetssider/jus/ikrs/undervisning/tilsynssensur/programevaluering/rapport-fra-eksternt-evalueringspanel-2023.pdf> s. 10.

med annen utdanning.⁷³ Også på master i retts sosiologi er studentene usikre på hvilke yrker de kvalifiserer til, og hva de kan jobbe med etter endt studium.⁷⁴ I programevalueringen gis IKRS råd om hvordan arbeidslivsrelevansen kan økes for deres studieprogrammer. Fakultetet bør følge opp disse tiltakene i dialog med IKRS.

Det fjerde oppfølgingspunktet knytter seg til det å skape et trygt miljø for muntlig deltakelse. Arbeidsgruppen ser dette som et helt grunnleggende utgangspunkt for et godt læringsmiljø. Dersom studentene er redd for å stille spørsmål i frykt for at spørsmålet er “dumt”, vil dette bremse læringen og hemme utbyttet av undervisningen. Også i denne sammenheng kan arbeidet i kursrommene, i skrivebaren og skriveverkstedene være vesentlige bidragsyttere, se punkt 4.3 og 5.2. På skriveverkstedene leser studentene hverandres tekster og diskuterer forbedringer, og bidrar dermed direkte inn i hverandres kompetanseheving. Forutsetningen for at dette skal fungere, er at studentene gir hverandre tillit og bidrar til å skape en trygg ramme rundt samarbeidet. Ved at studenter deler tekst med hverandre og tør å slippe medstudenter tettere på, vil også samtalen rundt oppgavene bli bedre. Siden kursundervisningen utgjør en stor del av fakultetets tilbud til den enkelte student, er det særlig viktig at denne holdningen også gjennomsyrr kursundervisningen. Også her vil undervisernes kompetanse og evne til å skape et trygt læringsmiljø være avgjørende, se pkt. 5.3. Det må legges strategier for at studentene samarbeider, ikke bare i undervisningen, men også utenom, for eksempel i kollokvier.

Arbeidsgruppen foreslår at fakultetet er mer bevisst på å innrette undervisningsrommene slik at de ligger best mulig til rette for muntlig aktivitet. Dette kan enkelt gjøres ved å henge opp en oversikt i undervisningsrommene om hvordan de kan møbleres slik at de skaper en forventning om deltakelse. Ofte vil standardoppsettet være rader av bord, slik at oppmerksomheten naturlig er rettet mot kateteret. Ved å ommøblere til gruppebord eller hesteko, vil det være en lavere terskel for å få i gang en dialog mellom studentene.

For at fakultetet skal kunne bygge opp et trygt læringsmiljø med aktivt deltagende studenter, trengs det en tydeligere plan for hvordan underviserne skal følges opp. Det blir ikke bedre læringsmiljø bare fordi

⁷³ <https://www-int.uio.no/for-ansatte/enhetssider/jus/ikrs/undervisning/tilsynssensur/programevaluering/rapport-fra-eksternt-evalueringspanel-2023.pdf> s. 18.

⁷⁴ <https://www-int.uio.no/for-ansatte/enhetssider/jus/ikrs/undervisning/tilsynssensur/programevaluering/rapport-fra-eksternt-evalueringspanel-2023.pdf> s. 28.

vurderingsformen er muntlig. Underviserne må vite hvordan de skal skape et trygt læringsmiljø, og dette skjer ikke av seg selv. I samarbeid med CELL eller en pedagogisk enhet på fakultetet bør fakultetet sikre undervisernes kunnskap og evner til å skape et slikt læringsmiljø. Det kan for eksempel skje gjennom kurs, kollegaveiledning eller øvelser med tilbakemelding fra studentene.

Oppfølgingspunkt fem og seks handler om samarbeid med arbeidsgivere og medstudenter om bedre og realistisk formidling av karakterforventing og tiltak for å hjelpe studenter til å håndtere negativt stress og eksamensangst. Slik arbeidsgruppen ser det, henger disse nøye sammen. Dersom fakultetet lykkes med å kommunisere til studentene hvilke jobbmuligheter som finnes der ute og at hele kandidatgruppen av nyutdannede får jobb i løpet av forholdsvis kort tid, ikke bare dem med de beste karakterene, vil dette kunne være med på å redusere studentenes stress.

Som beskrevet i kapittel 8 jobber fakultetet med å reformere praksisemnet JUS5010, og en av målsetningene med reformen er nettopp å synliggjøre for studentene bredden av mulige arbeidsgivere. Dette enkelttiltaket er ikke i seg selv er tilstrekkelig til å få formidlet et nyansert syn på karakterer og mangfoldet av arbeidsgivere, men det kan være et skritt i riktig retning. Arbeidsgruppen anbefaler at arbeidet med praksisemnet gjennomføres først, og at man ser effekten av dette, tar stilling til supplerende tiltak.

9.3 En vedvarende modell for arbeid med læringsmiljø

Arbeid med å sikre et godt læringsmiljø er et alltid pågående arbeid, og ikke noe som kan ferdigstilles. Derfor er denne rapporten heller ingen konklusjon, men en statusrapport om hvordan læringsmiljøet på Det juridiske fakultet er ved starten av 2025 som inkluderer en rekke forslag for å bedre læringsmiljøet fremover.

For å sikre en kontinuerlig og målrettet innsats med å gjøre læringsmiljøet best mulig, er det viktig at fakultetet jevnlig henter inn solid og representativt kunnskapsgrunnlag, og at dette kan danne grunnlag for å iverksette ulike tiltak. Arbeidsgruppen foreslår at det med jevne mellomrom gjennomføres læringsmiljøundersøkelser. Det foreslås at hyppighet kan være hvert fjerde år, og at tidspunktet legges til begynnelsen av hver dekanatperiode. Da kan den nye studiedekanen starte sitt arbeid med å hente inn data om læringsmiljøet. Fire år gir tilstrekkelig tid for å analysere resultatene og gjennomføre nødvendige tiltak før neste runde. I løpet av fire år vil også nok studenter bli påvirket av nye tiltak som er iverksatt, slik at flere studenter har noe relevant å si i en undersøkelse. I tillegg får man nok tid til å kartlegge effekten av tiltakene som er iverksatt. Det må også tas i betraktning at gjennomføringen av

slike undersøkelser er ressurskrevende både for administrasjonen, studentrepresentanter og en eventuell pedagogisk enhet som kanskje kan bistå. Administrasjonen må formidle denne ordningen til den nye studiedekanen. Ansvaret bør ligge hos studiedekanen, men en eventuell pedagogisk enhet vil være en naturlig samarbeidspartner.

For at det skal ha noen hensikt å bruke tid på læringsmiljøundersøkelser, må man klare å få en tilstrekkelig høy svarprosent til at man kan bruke tallene. Fakultetet bør mobilisere både studentforeningene og de vitenskapelige ansatte og få dem til å motivere studentene til å svare på undersøkelsen. Ved å involvere studentforeningene, som har stor påvirkningskraft og kan kommunisere viktigheten av studentenes stemme, kan vi håpe at svarprosenten vil øke. Å få hjelp fra de vitenskapelige ansatte, kan også være en effektiv strategi. Dette kan for eksempel innebære å få kursholdere eller forelesere til å oppfordre studentene til å gjennomføre undersøkelsen. Korte påminnelser og oppfordringer i forbindelse med undervisning kan få flere studenter til å delta.

En av de største utfordringene er å få studenter på fjerde og femte studieår til å svare på undersøkelsene. Disse studentene kan være mindre motivert til å delta på grunn av økt arbeidsbelastning, fordi de har svart på lignende undersøkelser tidligere, eller fordi de er kommet såpass sent i studieløpet at oppmerksomheten er rettet mot en ferdig grad mer enn hvordan læringsmiljøet på studieår de er ferdige med kan forbedres.

Dersom fakultetet følger anbefalingen om periodisk undersøkelse av læringsmiljøet i begynnelsen av hver dekanatperiode, skal neste undersøkelse gjennomføres våren 2028.